

Foto: Michal Kovář

6

2013
ročník 65

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

9 770011 232004 0 6

Cena 40 Kč

- 203** **TÉMA: Občanské vzdělávání v knihovnách: příspěvek k metodice tvorby vzdělávacího programu**
 • Petr Čáp
- 207** **ROZHOVOR s PhDr. Barborou Drobíkovou, Ph.D. „Knihovnictví chápu jako vysoce specializovanou službu...“**
 • Lenka Šimková
- 212** **Linked Heritage – koordinace standardů a technologií za účelem obohacení Europeany**
 • Alena Součková
- 214** **Identifikátory digitálních dokumentů se zaměřením na systém URN:NBN v ČR**
 • Ladislav Cubr, Zdeněk Vašek
- 217** **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH – Obecní knihovna v Choceradech na cestě za komunitním centrem**
 • Lucie Vrtalová
- 221** **Z TAJEMSTVÍ KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA**
 • Václav Petrbok
- 222** **První Knihovnický Barcamp byl úspěšný**
 • Lenka Šimková
- 223** **OKnA – O knihovnických Aktivitách**
 • Iveta Novotná
- 225** **ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU... Podivuhodný svět Svěrákových povídek**
 • Luděk Švorc
- 226** **NAPLE Sister Libraries – Český Těšín a Daruvar**
 • Jana Galášová
- 228** **K nedožitým 85. narozeninám prof. Jiřího Cejčka**
 • Milada Písková
- 229** **Nejkrásnější české knihy roku 2012**
- 231** **Ceny předávané na veletrhu Svět knihy Praha 2013**
- 233** **RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE**
- 234** **Z KNIHOVEN**
- 235** **Z DOMOVA**
- 236** **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na červenec**
- 238** **LIBOR COUFAL SE HLÁSÍ Z AUSTRÁLIE**
- 239** **ZE SVĚTA**
- 240** **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNIČKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

1 Europeana Newspapers (str. 219)
 2 Choceradská knihovna (str. 217)
 3 Kázání A. Krombholze (str. 221)

Středočeský kraj

Vydává:
 Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
 Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
 Redaktorka: Olga Vašková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):
 Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
 redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:
 Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
 Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
 Mgr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:
 Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, spol. s r. o.,
 F. V. Veselého 2635/15, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (Petra Vojtová),
 e-mail: petra.vojtova@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Welemínová – PERIODIKA.
 Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojičíslo 60 Kč)
Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Perma-
 nent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 €
 (dvojičíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 6. 2013.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- TOPIC: Civic education at libraries: towards a methodology for creating an educational programme *Petr Čáp* |203
- INTERVIEW with PhDr. Barbora Drobíková, Ph.D., Director at the Institute of Information Studies and Librarianship, Faculty of Arts, Charles University in Prague: „I see librarianship as a highly specialized service...“ *Lenka Šimková* |207
- Linked Heritage – coordination of standards and technology to enhance Europeana *Alena Součková* |212
- URN:NBN system digital document identifiers *Ladislav Cubr, Zdeněk Vašek* |214
- LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: The municipal library in Chocerady on the way to being a community centre *Lucie Vrtalová* |217
- MYSTERIES OF THE NATIONAL MUSEUM LIBRARY: Library of libraries – newly discovered manuscript sermons by Anton Krombholz *Václav Petrbok* |221
- First Library Barcamp was a success *Lenka Šimková* |222
- OKnA – Library activities *Iveta Novotná* |223
- READER'S DIARY: The wonderful world of Svěrák's short stories *Luděk Švorc* |225
- NAPLE Sister Libraries – Český Těšín and Daruvar *Jana Galášová* |226
- Professor Jiří Cejpek – 85th birth anniversary *Milada Písková* |228
- FROM THE LIBRARIES |234
- Regular features

AUS DEM INHALT

- THEMA: Bürgerausbildung in Bibliotheken: ein Beitrag zur Methodik der Ausbildungsprogramm *Petr Čáp* |203
- GESPRÄCH mit der Direktorin des Institutes für das Informationsstudium und Büchereisweisen an der Philosophischen Fakultät, Karls-Universität in Prag, PhDr. Barbora Drobíková, Ph.D.: „Bibliothekswesen halte ich für einen ganz Spezialendienst...“ *Lenka Šimková* |207
- Linked Heritage – Standards und Technolgiekoordination zwecks Europeana Bereicherung *Alena Součková* |212
- Bezeichner für Digitaldokumente mit der Spezialisierung auf das URN:NBN System *Ladislav Cubr, Zdeněk Vašek* |214
- FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN: Gemeindebibliothek in Chocerady auf der Reise zum Komunitätszentrum *Lucie Vrtalová* |217
- AUS GEHEMNISE DER NATIONALMUSEUM BIBLIOTHEK: eine Bibliothek der Bibliotheken oder die neu gefunden handgeschrieben Predigten von Anton Krombholz *Václav Petrbok* |221
- Das erste bibliothekarische Barcamp war erfolgreich *Lenka Šimková* |222
- OKnA – über bibliothekarischen Aktivitäten *Iveta Novotná* |223
- AUS DEM LESERTAGESBUCH: die erstaunliche Welt der Svěrák Geschichten *Luděk Švorc* |225
- NAPLE Sister Libraries – Český Těšín und Daruvar *Jana Galášová* |226
- Zum Gedenken an 85. Geburtstag des verstorbenen Professor Jiří Cejpek *Milada Písková* |228
- AUS DEN BIBLIOTHEKEN |234
- Ständige Spalten

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, mezi velké magnety letošního veletrhu Svět knihy patřil bezesporu americký spisovatel Robert Fulghum. Spolu s herci projektu LiStO-VÁNÍ představil svou novou knihu *Vzpomínky na jedno dobrodružství* (Argo), v níž se vyznává z okouzlení argentinským tangerem. Během pražského pobytu navštívil také několik divadelních zkoušek inscenace *Drž mě pevně, miluj mě zlehka*, kterou podle jeho literární předlohy, s podtitulem *Příběhy z tanečrny Century*, pro Divadlo ABC zadaptoval režisér Miroslav Hanuš.

Fulghumova hvězda zazářila na spisovatelském nebi přesně před 25 lety knížkou drobných úvah *Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské školce*. Ti z vás, kteří jste ji četli, si možná ještě vzpomenete na tato „ponaučení“: *o všechno se rozděl; hraj fěr; nikoho nebij; vracej věci tam, kde jsi je našel; uklízej po sobě; neber si nic, co ti nepatří; když někomu ublížíš, řekni promiň; před jídlem si umyj ruce; splachuj; teplé koláčky a studené mléko ti udělají dobře; žij vyrovnaně – trochu se uč a trochu přemýšlej a každý den trochu maluj a kreslí a zpívej a tancuj a hraj si a pracuj; každý den odpoledne si zdrímni; když vyrazíš do světa, dávej pozor na auta, chytni někoho za ruku a drž se s ostatními pohromadě.*

Po mnoha letech jsem ji znovu vyhledala ve své knihovně a s chutí se začetla. Bylo to hezké a příjemné odpoledne.

A jak toto přemítání souvisí s červnovým číslem *Čtenář*? Částečně tématem vzdělávání. Autor úvodního článku seznamuje s výsledky výzkumu, který probíhal vloni mezi čtenáři v knihovnách a zjišťoval jejich zájem o občansko-politickou problematiku, a doporučuje metodiku tvorby úspěšných vzdělávacích programů s tímto obsahem. Pokud o takovém vzdělávání v knihovně uvažujete, může být pro vás článek dobrou inspirací.

Vzdělávání se týká i druhý příspěvek – široce koncipovaný rozhovor s ředitelkou Ústavu informačních studií a knihovnictví. Dočtete se v něm především o oborech a studijních programech školy, o uplatnění jejich absolventů nebo o zájmu studovat nabízené obory či o budoucnosti knihovnicko-informační profese jako takové.

Příjemné a inspirativní čtení vám přeje,

Olga Kašková

SKIP ČR a společnost Skanska vyhlašují již čtvrtý ročník soutěže **Městská knihovna roku**. Cílem je ocenit nejlepší české knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy, a motivovat je k rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb.

Cena SKIP a Skanska bude slavnostně předána spolu s cenou Ministerstva kultury ČR *Knihovna roku* v Týdnu knihoven 2013. Vítězná knihovna získává cenu Skanska, tj. titul *Městská knihovna roku* a finanční částku v hodnotě 70 000 Kč.

Letošní ročník soutěže bude ozvláštněn udělením ocenění za mimořádný počín. Cenu v podobě Biblioboxu věnuje firma LSE Integration s. r. o. Do soutěže bude zařazena knihovna, která do **30. 6. 2013** podá řádně vyplněnou přihlášku. Podrobnosti o soutěži najdete na <http://goo.gl/X4gLh>.

Výstavu českých autorských knih, bibliofilii a ilustrací, vytvářených od 70. let 20. století až do současnosti, nazvanou **Místo pro imaginaci** je možné zhlédnout do **23. 6. 2013** ve Výstavním sále Galerie Klementinum. Autorská kniha je moderní fenomén, který sdružuje prvky knižní tvorby a volného umění. Vyznačuje se širokým spektrem přístupů rozvíjených v tradiční i experimentální podobě, akceptuje aktuální trendy výtvarného umění a využívá klasické i nejmodernější technologie. Expozici připravil Památník národního písemnictví ve spolupráci s Národní knihovnou ČR.

NEUŠLO NÁM

Dne 25. 4. 2013 byl na zasedání představenstva Svazu českých knihkupců a nakladatelů zvolen novým předsedou Martin Vopěnka, když dal dosavadní předseda Vladimír Pistorius svou funkci k dispozici. Ing. Martin Vopěnka (nar. 1963) je známý český nakladatel a spisovatel. Vystudoval Fakultu jadernou a fyzikálně inženýrskou ČVUT, tomuto oboru se však nikdy nevěnoval. Od roku 1991 vydal ve svém nakladatelství Práh téměř 500 knih. Jako spisovatel mu vyšlo zatím 14 knih pro dospělé, děti i mládež, z nichž některé byly přeloženy do dalších jazyků. K závažným celospolečenským tématům se M. Vopěnka vyjadřuje příležitostně ve svých novinových článcích v *Mladé frontě Dnes* a v četných rozhovorech pro média. (Pozn. redakce – na podzim pro vás připravujeme s M. Vopěnkou rozhovor).

Občanské vzdělávání v knihovnách: příspěvek k metodice tvorby vzdělávacího programu

MASARYKOVA UNIVERZITA
CENTRUM OBČANSKÉHO
VZDĚLÁVÁNÍ

Na podzim roku 2012 probíhal v šedesáti knihovnách po celé České republice rozsáhlý výzkum, který mapoval zájem veřejnosti o vzdělávání v oblasti občansko-politických témat. Výzkumu se zúčastnilo více než 2000 čtenářů a k příjemnému překvapení výzkumníků z Centra občanského vzdělávání na Masarykově univerzitě výsledky potvrdily, jak velký potenciál mají veřejné knihovny pro rozvoj občanské gramotnosti čtenářů.

Teoretickým rámcem výzkumu byla *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015*, která definuje jako jeden z rozvojových cílů „podporovat úlohu veřejných knihoven jako přirozených center rozvoje občanských komunit a jejich kreativity“. Aktivita knihoven mají mimo jiné směřovat k posílení aktivní účasti občanů na životě komunity, a sloužit tak jako přirozená informační, kulturní, vzdělávací a komunitní centra. Koncepce zdůraznila edukační potenciál knihoven v oblasti celoživotního rozvoje občanských znalostí, dovedností a postojů v rámci demokratického státu.

Zde je nutné vyzdvihnout roli, kterou knihovny v České republice hrají. Jedná se o nejhustší organizovanou síť neformálních vzdělávacích center, jejichž pobočky můžeme najít i v tak malých obcích, kde nejsou základní školy, pošty nebo radnice. Pro mnoho občanů se tak stávají nejbližším a nejdostupnějším vzdělávacím a informačním místem.

Výzkum nejprve kladl čtenářům obecnou otázku po smyslu občanského vzdělávání. Společně s Masarykem, který ve své knize *Světová revoluce* říká, že: „Demokracie je stálým úsilím o politickou

výchovu a výchovu občanstva vůbec,“ byla hodnocena míra souhlasu s výrokem: „Dospělí lidé by se měli celoživotně vzdělávat o tom, co je demokracie, jak bychom se o ni měli starat a dále ji rozvíjet.“ Souhlasně se vyjádřilo 76 % respondentů, kteří tak potvrdili vysokou občanskou vyspělost čtenářů. Demokracie, na rozdíl od autokracie, totality a monarchie, je stále se realizující a obnovující závazek a shoda všech jejích občanů na spravování společného veřejného prostoru. Na rozdíl od jiných politických uspořádání je tak velmi křehká a vyžaduje od svých členů stálý zájem a odpovědnost za věci veřejné. Občanské vzdělávání můžeme v širším měřítku chápat jako proces neustálé socializace jednotlivce do společného sociokulturního prostředí a rozvoj umění býtí demokratem. Občanským vzděláváním jsou na rozdíl od profesního nebo zájmového vzdělávání myšleny takové aktivity, které posilují občany v tom, aby se informovaně, odpovědně a aktivně podíleli na spravování věcí veřejných a na rozvoji demokratické společnosti.

Otázkou zůstává, kde v dnešní době můžeme tyto dovednosti celoživotně rozvíjet? Napadnou nás primárně média, neformální prostředí na pracovišti či v domácnosti. Nicméně, může být takovým prostorem i veřejná knihovna? Toto zjišťovala druhá otázka, na kterou respondenti odpovídali. Na otázku: „Máte zájem, aby se vaše knihovna stala místem, kde se budete moci dále vzdělávat a získáte různé informace?“ odpovědělo kladně 87 % čtenářů. Hledají-li se prostory, kde dlouhodobě rozvíjet programy celoživotního učení, je zřejmé, že si respondenti přejí, aby se na knihovny nezapomínalo.

Respondenti dále ve výzkumu vyjadřovali míru zájmu o vzdělávání v jednotlivých oblastech, které spadají do občanského vzdělávání. Největší zájem projeví čtenáři o témata spojená s rozvojem právního povědomí. V otázce týkající se vzdělávacího programu na téma *Jak mohu hájit a uplatnit svá práva v různých situacích?* vyslovilo 68 % respondentů velký zájem.

Mezi další taková témata patří: *Moje obec a můj region – seznámení se se zajímavými osobnostmi a s kulturně-historickými památkami; Jak se mohu dále rozvíjet (komunikační dovednosti, odolnost vůči stresu, kreativita); Jak mohu pečovat o své zdraví: mýty a fakta; Historie a dnešek: jak mohu rozumět historickým událostem, které dodnes ovlivňují naše okolí.* U těchto všech byl projev více než 60% zájem. Je důležité zmínit, že u témat s nižším procentem nelze říci, že by propadla, ale byla by vyhledávána menší skupinou čtenářů. I témata, která se setkala s nejméně projevem zájmem, se pohybovala nad hranicí 30 %, tedy i u nich je zájem veřejnosti dostatečně velký, aby realizace takto zaměřeného vzdělávacího programu měla v knihovně smysl.

JAK VYTVOŘIT ÚSPĚŠNÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM V RÁMCI OBČANSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ?

Na rozdíl od vzdělávání profesního či zájmového má občanské vzdělávání nevýhodu v tom, že je mnohem více závislé na dobrém výběru cílové skupiny a pochopení specifických vzdělávacích potřeb občanů. U kurzu angličtiny lze očekávat, že bude zájem o něj nezávislý na pohlaví či věkové kategorii. Při výběru témat občanského vzdělávání se ovšem musíme více zamýšlet nad tím, co je obsahem, pro koho tento obsah připravujeme a na jakou vzdělávací potřebu reagujeme. V jakých životních situacích se nalézají potenciální účastníci našich kurzů? Jaké oblasti spojené s naší společností je trápí a ovlivňují jejich život? Vystihnout aktuálního životního tématu u cílové skupiny je zárukou, že budou lidé vnitřně motivováni se kurzů zúčastnit.

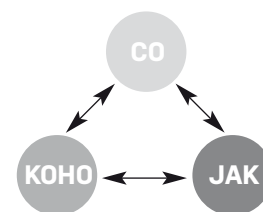
Při tvorbě vzdělávacího programu je podstatné sledovat základní principy, kterými se řídí vzdělávání dospělých:

- účastníci se zapojují do vzdělávacího programu s očekáváním okamžitého prospěchu,
- sami jsou obrovským zdrojem pro vzdělávání, protože mají různorodé a rozsáhlé životní zážitky,
- dospělí se učí nejlépe praxí,
- dospělí se učí sdílením vzájemných zkušeností,
- v oblasti vzdělávání dospělých úspěch posiluje další učení.

Program, který respektuje tato pravidla, bude zaměřen spíše prakticky, bude se hovořit o konkrétních tématech, která mají okamžitý dopad do praxe. Připravujeme-li seminář o komunikaci, nebudeme se dlouhodobě zabývat teorií komunikace, ale spíše praktickými dovednostmi verbální a neverbální komunikace, které mohou účastníci rychle využít. Budeme-li realizovat seminář o Ústavě České republiky, vždy pobídeme lektora, aby více než zdoluhavým teoretickým výkladem kořenů Ústavy se věnoval v kurzu tomu, jak dnes Ústava v praxi rámuje náš život.

Dospělí lidé přicházejí jako občané se spoustou životních zkušeností, znalostí a někdy předpoklady. Na rozdíl od řady zájmových nebo profesních témat tak každý z nich může být učitelem druhému. Tato skutečnost vyžaduje maximální zařazení prostoru pro diskuse do programů, sdílení zkušeností, vzájemné rady – v této interakci je občanské vzdělávání neúčinnější. Efektivní občanské vzdělávání se odehrává při setkání a interakci s druhými.

Tvorbu úspěšného vzdělávacího programu je možné přirovnat k hledání odpovědi na tři základní otázky:

- **Co bude obsahem vzdělávání?** Jaké složky občanské gramotnosti budeme rozvíjet? Jaké budou cíle vzdělávacího programu? Na jaké vzdělávací potřeby reagujeme?
- **Koho budeme vzdělávat?** Kdo bude cílovou skupinou vzdělávacího programu? Pro koho přesně program připravujeme?
- **Jak budeme vzdělávat?** Jaké zvolíme metody a formy vzdělávání, jak oslovíme a zaujeme cílovou skupinu? Jak vyjdeme metodami vstříc cílové skupině?

V praxi jsme se setkali s řadou programů, které byly po obsahové stránce velmi dobře připraveny, ale bohužel nikoho nezaujaly. Pokud si odpovíme na výše zmíněné otázky, měli bychom takové situaci z velké části předejít. Čím více konkretizujeme potenciálního návštěvníka, známe jeho vzdělávací potřeby, a tedy i obsahy vzdělávání, a čím přesněji specifikujeme vzdělávací metody, tím více můžeme očekávat úspěch. Naznačené schéma funguje jako systém, změníme-li jednu z oblastí, jistě se to projeví ve zbývajících dvou.

Jak ukazuje následující tabulka, zcela jinak budeme přemýšlet o schématu při přípravě vzdělávacího programu na zvýšení právní gramotnosti u skupin *senioři*, *studenti* či *maminky na mateřské*.

KOHO	CO	JAK
Senioři	Ochrana spotřebitele – na co máme právo a jak se bránit podvodným smlouvám.	Zhlédnutí reportáže z ČT o manipulaci na nákupních zájezdech, seminář a debata s právníkem.
Studenti a mladí lidé	Ochrana lidských práv ve světě a v České republice.	Dokumentární film a debata s odborníkem na dané téma.
Maminky na mateřské	Jak se vyznat v systému sociálních dávek pro rodiče s malými dětmi.	Interaktivní beseda s pracovníkem úřadu práce, vzájemné sdílení zkušeností metodou <i>Veletrh dobré praxe</i> .

Odpověď na otázku, jakým způsobem realizovat konkrétní aktivity občanského vzdělávání, je nutné hledat ve spolupráci s jednotlivými knihovnami, postupným navrhováním různých vzdělávacích programů a ověřováním jejich úspěšnosti v praxi. Inspirací mohou být například současné vzdělávací aktivity, které již některé knihovny realizují. Mimo tradiční přednášky a besedy je možné volit z pestré škály dalších metod jako například: soutěže, workshopy, kurzy, výstavy, divadelní techniky, internetové programy, diskusní salony, promítání dokumentárních filmů aj.

Občanské vzdělávání rozvíjí znalostní, dovednostní a postoje složky osobnosti účastníků. Během přípravy kurzu může pomoci jednoduché schéma britské vysokoškolské profesorky Briony Hoskins, která definovala jednotlivé složky občanské gramotnosti. Pokud námi navrhovaný program bude rozvíjet některou z následujících oblastí, pak si můžeme být jisti, že se pohybuje na poli občanského vzdělávání.

ZNALOSTI	DOVEDNOSTI	POSTOJE A HODNOTY
lidská práva a povinnosti	řešení konfliktů	důvěra v politiku
politická gramotnost	interkulturní kompetence	zájem o politiku
historické znalosti	informované rozhodování	politická účinnost
aktuální témata	Kreativita	samostatnost a nezávislost
diverzita	dovednost ovlivnit politiku a společnost	odolnost
kulturní dědictví	výzkumné schopnosti	ocenění kultury
legislativa	obhajování	respekt k jiným kulturám
jak ovlivnit politiku a společnost	samostatnost	otevřenost ke změně názoru
	kritická reflexe	odpovědnost a ochota zapojovat se jako aktivní občan
	kommunikace	ovlivňování společnosti a politiky
	debatní dovednosti	lidská práva
	aktivní naslouchání	demokracie
	řešení problémů	genderová rovnost
	zvládání nejednoznačností	udržitelnost
	schopnost spolupráce	mír / nenásilí
	hodnocení rizika	spravedlnost a rovnost
		hodnota angažování se jako aktivní občan

POZOR NA MANIPULACI A POLITICKOU PROPAGANDU

Hranice občanského vzdělávání a politické manipulace může být velmi tenká. Už během přípravy vzdělávacího programu je třeba zvažovat, zdali je téma kontroverzní, a mohlo by tak členit posluchače podle různých politických či zájmových proudů. Řešením není se kontroverzním tématům vyhýbat, ale pracovat s nimi jako s kontroverzními. Abychom si byli jisti, že nemanipulujeme s účastníky kurzu, je dobré vždy sledovat tři principy:

- 1) Bez indoktrinace** – občanské vzdělávání nesmí manipulovat vzdělávaným jedincem, bránit mu ve vytváření vlastního úsudku, ale naopak má k jeho tvorbě vzdělávaného podporovat;
- 2) Vyváženost** – o tématu vnímaném ve společnosti, politice či vědě jako kontroverzní musí být také jako o kontroverzním vyučováno;
- 3) Podpora samostatného myšlení** – občanské vzdělávání musí dostávat studující do situace, aby dokázali analyzovat politickou a společenskou situaci z vlastní pozice a byli schopni hledat prostředky a cesty, jak danou situaci ve svém zájmu a demokratickými prostředky usměrňovat.

Pokud během přípravy vzdělávací nabídky v knihovnách zvážíme výše zmíněná obecná pravidla vzdělávání dospělých, najdeme odpovědi na otázky *Co*, *Koho* a *Jak* a vyhneme-li se úskalí manipulace s účastníky, můžeme očekávat úspěšný program, který nejenže uspokojí potřeby návštěvníků knihovny a zvýší jejich občanskou gramotnost, ale ve své podstatě přispěje k vylepšení demokratické kultury v celé zemi. Občanské vzdělávání není cesta jednoduchá, ale o to víc je celospolečensky významná a potřebná.

Podrobné výsledky výzkumu jsou vystaveny na adrese <http://www.obcanskevzdelavani.cz/knihovny>.

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

PhDr. Ladislav Cubr – NK ČR Praha ● **Mgr. Petr Čáp** – Centrum občanského vzdělávání Masarykovy univerzity, Brno ● **Jana Galášová** – Městská knihovna Český Těšín ● **Iveta Novotná** – Městská knihovna Chrudim ● **PhDr. Václav Petrbok, Ph.D.** – Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha ● **doc. PhDr. Milada Písková, CSc.** – Olomouc ● **Mgr. Alena Součková** – Knihovna Divadelního ústavu, Praha ● **Luděk Švorc** – spisovatel, fotograf, Kladno ● **Mgr. Zdeněk Vašek** – NK ČR, Praha ● **Lucie Vrtalová** – Obecní knihovna Chocerady

ROZHOVOR

s PhDr. BARBOROU DROBÍKOVOU, Ph.D.,
ředitelkou ÚISK FF UK v Praze

„Knihovnictví chápu jako vysoce specializovanou službu...“

Ústav informačních studií a knihovnictví (dále jen ÚISK) je studijním a výzkumným pracovištěm pro informační vědu v České republice. Jako reprezentativní instituce informačního a knihovnického vzdělávání má v naší zemi dlouholetou tradici. Od roku 2000 sídlí v budově Univerzity Karlovy v Jinonicích, kde má k dispozici veškeré moderní ICT vybavení a zázemí. Jak probíhá současné studium na ÚISK, ale také co si myslí jeho stávající ředitelka o vývoji knihovnické profese a o tom, proč je o studentech knihovnictví v Brně více slyšet, se dozvíte v následujícím rozhovoru.

Foto archiv B. Drobíkové

→ **Místo úvodní otázky bych vás poprosila o stručné shrnutí studijního a profesního života, který předcházela vaší současné pozici.**

Magisterské studium na Ústavu informačních studií a knihovnictví jsem ukončila v roce 2000, poté jsem v roce 2002 obhájila rigorózní práci a přihlásila jsem se na doktorské studium, které jsem absolvovala v kombinované formě, protože jsem zároveň pracovala v Knihovně Evangelické teologické fakulty UK, což byla v mém profesním životě nejzásadnější zkušenost. Je to největší ekumenicky zaměřená knihovna v České republice, která má přibližně 100 000 svazků. V této knihovně jsem prošla různými pozicemi, chvíli jsem ji vedla jako ředitelka, ale podílela jsem se také na tvorbě tezauru, na správě katalogu, elektronických informačních zdrojů, na službách a působila jsem jako správce vědeckých výstupů teologické fakulty. Činnost v této knihovně postupně ukončuji, pracuji tam pouze na malý úvazek a předpokládám, že letos úplně odejdu. To, že jsem se stala ředitelkou ÚISK, znamená pochopitelně nárůst práce a tyto dvě činnosti už nedokážu skloubit.

Jako vyučující jsem na ÚISK nastoupila už v roce 2001 jako asistentka výuky zaměřené na identifikační popis, nejprve v kombinaci s dr. Stöcklovou, poté jsem předmět sama převzala. Začala jsem se dále zabývat oblastí katalo-

gizace, bibliografie, citací... i služeb knihoven. To je moje pedagogické zaměření, a co se týče výzkumu, který jsem prováděla zejména při doktorském studiu, zabývám se konceptuálními modely, s čímž souvisí i moje publikační činnost a další plány. Na ÚISK to jsou například granty na výzkum bibliometrie a scientometrie, v rámci kterých budu určitě činná.

→ **Když jste zmínila bibliografii, citace... Jak by se podle vás měla vyvíjet článková bibliografie? Na počátku roku 2011 ukončila Národní knihovna tradiční bibliografické zpracování článků z periodických publikací. Předpoklad byl, že v době digitalizace už taková bibliografie není potřeba, což se zatím nepotvrzuje. Uživatelé vyžadují bibliografické rešerše, krajské a odborné knihovny vytvářejí dál bibliografické databáze.**

Z nejrůznějších výzkumů u nás i ve světě vyplývá, že uživatelé vyžadují snadný přístup k jakékoli službě. Nemají čas nebo nechtějí z různých důvodů složitě bádát, jak se k informacím dostanou. Musíme předpokládat, že uživateli článkové bibliografie jsou koncoví uživatelé, nejen vyškolení knihovníci jakožto zprostředkovatelé informací. Situace s článkovou bibliografií je dost nepřehledná, a to je velká škoda. Článková bibliografie je obecně významnou přidanou hod-

notou bibliografických služeb. V zásadě nezáleží na tom, jak je tvořena, zda ručně nebo nějakým automatizovaným generováním metadat. V době digitalizace a elektronického publikování chápu, že se o metodě automatizovaného generování uvažovalo/uvažuje, nebo že se experimentálně již používá. Spíše je škoda, že se procesy nesladily, že dochází k výpadkům služby, že není ani vyškoleným knihovníkům zcela jasné, jaké informace vlastně kde najdou. Tím se připravujeme o uživatele, protože ti nechtějí čekat a informace hledají jinde.

→ Vrátime se tedy zase na ÚISK, kdy a jak jste stanula v jeho vedení?

Ředitelkou ÚISK jsem se stala po interním výběrovém řízení, které proběhlo v září loňského roku. Na FF se vypisuje nejprve interní řízení, a pokud je v něm někdo vybrán, již se externí výběrové řízení nezahajuje. Zvolena jsem na tři roky, tedy do roku 2015.

→ Jste autorkou koncepce rozvoje ústavu s výhledovou platností do roku 2017, z čeho jste při jejím sestavování vycházela?

Připravila jsem si SWOT (*pozn. redakce Strength, Weaknesses, Opportunities, Threats – silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby*) analýzu aktuální situace, která na ÚISK je. Nevycházela jsem z předchozích koncepcí. Zvolila jsem popis současného stavu, z něhož potom nová koncepce vznikla. Zmapovala jsem si počet studentů, počet uchazečů, vyučované obory, udělala jsem si srovnání se zahraničím. Podstatná část práce se týkala stabilizace doktorského studia, kterému letos končí akreditace. Bylo tedy nutné připravit reakreditační spis, dohodnout nová pravidla, měnilo se složení oborové rady pro doktorské studium, jejíž skladba má svá pravidla. Ladili jsme kreditní systém, který funguje v rámci FF. Snažím se o vytyčení vědecko-výzkumných aktivit na ÚISK, částečně zde chybělo definování toho, které obory jsou našimi „srdečními“, které výzkumně rozvíjíme. Je to například již zmíněná bibliometrie a scientometrie. Následuje ještě třeba čtenářství v širokém slova smyslu, kde se rýsují výzkumné aktivity a skupina lidí, kteří se tím chtějí zabývat, nebo teoretické aspekty informační vědy. Dílčí výzkumy se vedou i v dalších oblastech, nerada bych někoho opomenula.

→ Koncepce je tedy určitě stále živá, i když dokument zachycuje určitou realitu...

Ano, popsáný stav je z roku 2012, řešené věci se samozřejmě vyvíjejí. Nyní se snažíme například částečně aktualizovat bakalářské studium. S navazujícím magisterským programem jsem více méně spokojená, jeho akreditace platí do roku 2018.

→ Můžeme udělat celkový souhrn programů a oborů, které je možné na ÚISK studovat?

ÚISK v současnosti nabízí bakalářský program Informační studia a knihovnictví se stejnojmenným oborem. V navazujícím magisterském studiu je to program Informační studia a knihovnictví, v rámci něhož nabízí dva obory – Informační studia a knihovnictví a Studia nových médií. Informační studia a knihovnictví jako obor potom ještě v navazujícím studiu rozlišují tři zaměření – informační, knihovnické a knihovědné. Studia nových médií jako obor už žádné další specializace nemají. Máme k dispozici rigorózní řízení, které je součástí akreditace navazujícího studia a nabízíme doktorské studium v oboru Informační věda.

→ Mohla byste více rozvinout náplň Studia nových médií?

Odpověď na tuto otázku formulovala jedna ze zakladatelek oboru Petra Štrogrová Jedličková v časopise *Ikaros*, roč. 11, č. 1 (<http://www.ikaros.cz/node/3803>). Vymezení oboru vůči podobně nazvaným oborům na jiných fakultách tkví v jeho základní koncepci, která vychází z informační vědy. Novými médii se myslí ta nejnovější, právě vznikající včetně sociálních sítí, ale ne jenom. Pro obor Studia nových médií je proto charakteristický neustálý soubor s časem, permanentní pohyb na kraji. Učebnice v tomto oboru zastarávají neuvěřitelně rychle. Student prochází koncepcemi filozofickými, sociologickými, estetickými, ale i právníckými, politologickými a přitom nesmí ztráct ze zřetele nová média jako taková. O obor je velký zájem, kupříkladu i ze strany lidí, kteří se věnovali studiu umění a jiným oborům. Máme veliký převis poptávky, což je ale asi správné. Věřím, že Studia nových médií se budou dále úspěšně rozvíjet a vzájemná inspirace mezi nimi a dalšími našimi obory bude fungovat tak, jako je tomu dosud. Příkladem může být mimo jiné zaměření diplomových prací.

→ Bude se vyjmenované rozdělení oborů nějak měnit do budoucna?

Předpokládám, že toto rozdělení zůstane a nedojde k žádným velkým změnám. Je celkem osvědčené a pokrývá současnou potřebu i naše možnosti. V bakalářském programu se studenti dotýkají všech směrů, kterými se mohou dále v navazujícím studiu zabývat a specializovat se.

Obory se budou ale samozřejmě proměňovat zevnitř, současně s vývojem oblastí, na které jsou zaměřeny. U nových médií je vývoj nejrychlejší, ale také informační studia a knihovnictví se proměňují. Akreditace je sice postavena na základních pilířích a předmětech, jako je tomu i v zahraničí, ale uvnitř každý vyučující jejich náplň aktualizuje podle nových trendů, směrů, vlastního výzkumu a podobně.

→ Bakalářské studium probíhá v současné době ve spolupráci s Vyšší odbornou školou informačních služeb (VOŠIS). Jak to z praktického hlediska funguje?

Studenti, kteří studují obor s realizací na VOŠIS, jsou studenti FF UK. Aktuálně tam dokončuje studium část studentů prezenčního studia, ale spíše je tam směřováno studium kombinované. Vyučující některých předmětů jsou rozdílní, ale u dalších naši vyučující na VOŠIS docházejí. Studenti mají práva dostupná, mohou navštěvovat zdejší přednášky a naopak. Učitelé z VOŠIS jsou dále například vedoucími našich bakalářských prací. V tomto uspořádání nejsou žádná omezení, nebo dokonce diskriminace. K rozdělení došlo také proto, abychom zvládli počet studentů.

→ Podle uveřejněných údajů ale počet zájemců o bakalářské studium v loňském roce klesl. I když je to jen velmi krátkodobý údaj k hlubšímu posouzení, čemu to přičítáte?

Já si myslím, že prvotní příčina je známá. Totiž, že demografická křivka potenciálních zájemců o studium právě teď klesá, největší propad se očekává celorepublikově v roce 2014/15. Nejširší skupina k nám přichází ze středních škol, hlásí se sice i lidé, kteří už studovali jinde, nebo z praxe, ale ta hlavní část pochází ze středoškolského studia, kde je právě demografický pokles. Na současnou (žádoucí) úroveň se bude teprve od roku 2015 zase dalších 15 let postupně zvedat. Protože se to obecně ví, také pro letošní rok se

z příkazu MŠMT bere na všechny obory o 7 % méně studentů, aby se zachovala kvalita studia. Máme tedy menší poptávku, a tak nabídneme méně míst, aby se opět přijali ti zájemci s nejkvalitnějšími předpoklady. Na náš obor se přesto stále hlásí poměrně hodně lidí, bereme přibližně každého třetího, čtvrtého, ale jsou obory, kde mají převis nabídky nad poptávkou – nabízejí třeba 30 volných míst, na které se hlásí 20 lidí. To u nás pravděpodobně v dohledné době nenaštane.

Je to tedy určitá bolest demografického vývoje. Také se k tomu přidává fakt, že vysokých škol je hodně, i těch soukromých. Četla jsem dokonce, že ze všech oborů je v součtu tolik míst, kolik se hlásí k vysokoškolskému studiu středoškoláků. Což znamená, že by každý měl v zásadě právo a možnost se někam dostat. Jak dlouho je to udržitelné, nevím, to je záležitost státu. Některé soukromé školy už různé obory ani neotevírají.

A zatřetí je tady také nabídka studia našeho oboru na dalších školách, v Brně, v Opavě. Lidé z Moravy proto svůj zájem patrně nebudou tolik směřovat k nám, třeba i z finančních důvodů. I proto může být zájemců méně.

→ Máte statistiky o tom, kolik absolventů ÚISK se uplatňuje v knihovnách?

Přesné údaje nemáme, ale plánujeme na letošní rok „konferenci“ pod názvem *Den absolventa*. Statistika není tak úplně jednoduchá, víme, že asi 80 % našich studentů pracuje při škole. Při jejich budoucím uplatnění záleží tedy také na tom, kam se během studia dostanou. Nemáme však finální přehled, jestli po ukončení školy odcházejí do knihoven a příbuzných institucí či do komerční sféry. Vidím to tak, že někteří pracují v knihovnách, další v různých firmách jako informační specialisté a podobně, ale během života se to také může měnit a lidé se po několikaleté praxi v komerční sféře mohou dostat do knihoven, kde svoje zaměření využijí a mohou ho například více sladit s rodinným životem.

Víme však, že v podstatě neznáme nezaměstnané absolventy. Téměř všichni, dalo by se říci 99 % z nich, najdou práci. Míra uplatnění je opravdu vysoká, tím se můžeme chlubit. V tomto směru nezaznamenáváme na rozdíl od jiných oborů potíže.

→ Z knihoven se občas ozývají hlasy, že absolventi knihovnických škol k nim nepřicházejí pro praxi dobře připraveni. Čím to je?

Já si myslím, že s tím bojují všechny obory. Stejně tak se ze školství ozývá, že absolventi pedagogických škol nejsou pro praxi učitelství dobře připraveni. I ze studia lékařství vycházejí lidé s rozsáhlými znalostmi, ale následnou praxi si musejí osvojit. My také připravujeme na celou škálu oblastí, se kterými se mohou absolventi dále v knihovně či dalších institucích potkat. Účelem tedy je získání širokého záběru, teoretických znalostí, na kterých se dá praxe následně postavit. Možná by se mohla očekávat větší míra samostatnosti, těžko říct, ale myslím si, že vysoká škola ani tohle všechno nemůže zvládnout. V kurikulu máme samozřejmě praxi povinnou, ale studium nelze pojímat například tak, že studenti budou někde dva roky pracovat...

→ A jak dlouhá je ta povinná praxe?

V bakalářském programu to jsou tři týdny, v některých zaměřeních navazujícího magisterského studia dva týdny. Není to mnoho, ale v rámci všech povinností studujících není ani delší dobu možné někam zařadit. Je také otázka, kam se praktikant dostane. Máme smlouvy s řadou institucí, ale ne každá z nich je schopna člověka na praxi dobře zaměstnat. Využije ho třeba na různé pomocné práce, čímž ho rozhodně adekvátním způsobem „nezpracuje“. Pěkný systém pro stážisty má nyní například NTK, která se jim dokáže po celou dobu věnovat, ale ne všechny instituce k tomu mají potřebné pracovní síly, což je na jednu stranu pochopitelné. Pokud tedy student nepracuje, nebo sám nějakým způsobem praxi nezískává, při výuce toho nezvládneme tolik předat. Snažíme se o to v různých projektech, ale nejde to v takové míře, jak by si asi zaměstnavatelé představovali. Vysoká škola má připravit množství vědomostí, teoretických znalostí, představit širší obor, předávat praxi jako takovou je časově nezvladatelné.

→ Podílí se ÚISK na projektech Národní soustavy povolání a Národní soustavy kvalifikací, které s předchozí tematikou souvisejí?

Když budu hovořit konkrétně, tak jedna z kolegyně je v pracovním týmu, který se projekty zabývá. Já jsem na toto téma hovořila s Mgr. Houškovou

v tom smyslu, že bychom rádi naše kurikulum částečně nechali NSP ovlivnit, aby naši absolventi dokázali pokrýt, co se žádá. Narážíme na určitou disproporci, kdy projekty vycházejí zejména z praxe. Když to uvedu na příkladě, tak v městské knihovně pracuje na pozici akvizitéra středoškolák, který musí mít určité znalosti a dovednosti. My ale připravujeme bakaláře a magistry, takže to musíme obsáhnout, ale i v jistém slova smyslu přesáhnout. Tady se nám to potom rozchází v tom smyslu, že náš absolvent je takříkajíc překvalifikovaný na tuto pozici. Je to ale asi logické, protože projekty vycházejí z toho, jak teď funguje praxe.

→ Počítáte do budoucna s tím, že budete jedním z akreditačních středisek, která by měla zkoušet a vydávat podle NSK certifikáty?

Já o tom uvažuji, zatím jsme ještě nepodnikli žádné konkrétní kroky. Určitě bychom ale jako zkoušející o některé pozice poté zažádali, byla by to dobrá zkušenost. Odborné pracovníky k tomu záměru máme k dispozici. Jsou to lidé, kteří byli v praxi a zároveň požadované věci vyučují.

→ V čem vy sama spatřujete „gró“ knihovnicko-informační profese? Jak se proměňuje a dále bude vyvíjet? A taková podotázka – proč je stále těžké někomu vysvětlit, že člověk studuje „knihovnictví“?

Začnu tím studiem. To, co já vidím jako základ, je studium informační vědy jakožto teoretické platformy, která zkoumá všechny procesy kolem toku informací, což je také hlavní částí výzkumných aktivit. Knihovnictví potom z tohoto zdroje čerpá v aplikační rovině. Chápu jej jako vysoce specializovanou službu. V tomto spatřuji zásadní princip – studovat teoretickou platformu a na ní následně postavit službu, která je díky tomu kvalitnější a více rozmanitá či specializovaná. To, co bych nechtěla, aby se tu studovalo „jenom“ knihovnictví, které by se bez předchozího základu rozpadlo.

A tady už narážíme na to, že když je to služba, tak si mnoho lidí neuvědomuje, jaké množství znalostí a dovedností, které knihovník musí mít, za ní stojí. Navenek je vidět až finální výsledek – dodávka informace, dokumentu apod. S tím souvisí zmíněná zkušenost, že někteří lidé nechápou, co se na knihovnictví studuje. K tomu při-

spívá také to, že většina zaměstnanců, kteří pracují ve veřejných knihovnách, nejsou knihovníci vystudovaní. Mnoho věcí vstřebávají z praxe, časem se vše doučují, může jim tedy chybět ta šíře, ale zároveň hloubka záběru, nemusejí mít potřebu se dále vzdělávat. Potíží profese pak je, že lidí, kteří mají takovou znalost plnou, je v běžné praxi málo, jsou hned bráni na vyšší nebo manažerské pozice, nejsou tolik vidět – nepracují přímo s uživateli, se čtenáři. Pokud tedy veřejnost vidí knihovnickou službu v člověku, který za pultem přijímá a vydává knížky, nechápe, k čemu jsou potřeba nějaké specializované znalosti, studium. Když však vytvoříme knihovnu, která nebude díky širšímu kontextu a poli působnosti postavena jen na výdeji knih, ale stane se komunitním a informačním centrem a začne nabízet služby, které vycházejí opravdu ze znalostí, pak začne uživatel posuzovat knihovníka/knihovnici jinak. Na kvalitě služeb je opravdu vidět, když v knihovně pracuje někdo, kdo náš obor studoval, dokáže nabídku a službu rozvinout tak, že to lidé pocítí.

Souvisí to samozřejmě i s tím, že my sami musíme být na svoji profesi hrdí, na to, že jsme knihovníci. Stejně tak je tomu se samotným oborem, který je rovnocenný všem ostatním, nabízí studium široké škály oblastí.

→ Jako absolventka Kabinetu informačních studií a knihovnictví v Brně si nemohu odpustit dotaz, proč je o brněnském studiu knihovnictví přeci jen více slyšet než o ÚISK?

Ano, já to vím, je to tak. Je to dáno určitě entuziasmem vedoucího KISK Petra Škyřika, který dovede studenty nadchnout, stmelit a věnuje tomu velký kus svého života. A také tím, že velká část tamější výuky se soustřeďuje právě na oblast služeb, tedy na výstupy, které jsou vidět. My se více zaměřujeme na teorii, základ oboru, se služ-

bami a s tím, co je více na povrchu, se studenti setkávají jen v některých předmětech a méně. Kurikulum je trochu posunuté od toho, co se studuje na KISK, kde studenti hodně pracují na různých projektech, které jsou pak v praxi viditelnější. KISK je více zaměřen na samotné knihovnictví, my zde máme ještě knihovědu, informační specializaci, která může být knihovně trochu vzdálenější.

Je otázka, jak se bude vše dále vyvíjet, já osobně, protože jsem knihovnice, bych knihovnické jádro na ÚISK ráda upevnila. Je to oblast, která mě baví, a dovoluji si říci, že jí rozumím. Ostatní zaměření jsme také posilovali a je řada i na knihovnictví.

Začínáme teď s KISK spolupracovat na některých projektech, a já doufám, že oba ústavy budou moci více využít potenciálu, který ten druhý nabízí. Inspiraci vidím v tom, jak se KISK prezentuje, to je určitě významné. Určité plány se už rýsují a rozvíjejí a na podzim budou jejich konkrétní výstupy, na které se těším.

→ A na závěr otázka, kterou zpovídáním osobám často pokládáme. Jaká jste vy sama čtenářka?

Beletrii jsem četla naposledy... no, hodně dávno. Jednoduše ji nestíhám. Čtu tedy spíše odbornou nebo popularizační literaturu. Zaměřuji se samozřejmě na publikace z oboru a ty, pokud je to možné, čtu v elektronické podobě, většinou si nepožírám tištěnou verzi. Čtu z notebooku, který si s sebou všude vozím, čtečku ani tablet zatím nemám. Čekám, až se jejich vývoj někde zastaví a pak si případně nějaké zařízení pořídím. Ze svého zájmu pak hodně čtu knihy z teologické oblasti – spíše oddechovou literaturu z tohoto žánru. Ale to jen opravdu, když zbude čas.

**Děkuji za rozhovor.
LENKA ŠIMKOVÁ**

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Genealogie – věda, která nás zajímá
 - Co nabízí Knihovna Libri prohibiti
 - Citace a jak na ně
 - Rozhovor s Veronikou Botovou z Knihovny Národního muzea a další příspěvky

Linked Heritage – koordinace standardů a technologií za účelem obohacení Europeany

Úvod

Europeana je velký mezinárodní portál (<http://www.europeana.eu/portal/>), který zpřístupňuje uživatelům digitální zdroje evropských muzeí, knihoven, archivů a audiovizuálních sbírek. Mezi miliony digitálních objektů, které jsou v Europeaně přístupné, mohou uživatelé najít obrázky (malby, kresby, fotografie, mapy), texty (knihy, periodika, dopisy, deníky a archiválie), zvukové záznamy (hudba i mluvené slovo z gramofonových desek, váleček, magnetofonových pásek i rozhlasového vysílání), videozáznamy (filmy, filmové týdeníky, televizní vysílání). Portál je multilinguální, což v tomto případě znamená, že jsou dostupné varianty v jazycích všech zemí, které se projektu účastní.

V současné době financuje Evropská komise různé dílčí, tematické projekty zaměřené na rozvoj a obohacení Europeany. Jedním z takových je i **Linked Heritage**, projekt zaměřený nejen na obohacení Europeany o nový obsah, ale také na digitalizační standardy, odbornou terminologii a vývoj nových softwarových nástrojů.

Základní cíle

Linked Heritage je jako jeden z dílčích projektů Europeany zaměřen na širokou oblast kulturního dědictví. Z tohoto důvodu jsou do něj zapojeny především instituce s kulturním posláním, jako jsou knihovny, muzea, archivy nebo galerie. Hlavní cíle projektu jsou tři:

- získat pro Europeanu **velký objem nových dat**, a to nejen z veřejného, ale i ze soukromého sektoru,
- **zlepšit kvalitu obsahu** Europeany, zejména co se týče komplexnosti metadat, potenciálu následné využitelnosti a zredukování duplicit,
- umožnit **kvalitnější vyhledávání, získání a využití** obsahu Europeany, ať už přímo pro účely portálu Europeany nebo třetím stranám prostřednictvím API.

Získání velkého objemu nových dat

K získání velkého objemu nových dat projektu Linked Heritage přispěje například zainteresování soukromého sektoru, který dosud na obsahu Europeany participovat nemohl. Projekt plánuje vyvinout nástroj, který umožní konvertovat metadata vydavatelů podle technických specifikací Europeany.

Další přísun dat umožní zjednodušení mapování ze zdrojových metadat paměťových institucí do formátu ESE/EDM. Toho chce projekt dosáhnout díky vývoji „mapovacího“ nástroje, který využívá zkušeností s konverzními převody z minulosti a v celé šíři všech účastníků.

Posledním prostředkem ke získání dat je jejich přímé poskytnutí tzv. agregátory (shromáždovatelé) nebo poskytovateli obsahu, kteří jsou přímými účastníky konsorcia, a to včetně „prvořadých“ zemí, jež dosud do Europeany nepřispívaly vůbec, nebo jen malým množstvím dat.

Zhodnocení obsahu

Díky zprostředkovanému mapovacímu rozhraní, které minimalizuje ztrátu informací, budou moci záznamy obsahovat metadata v plné šíři. Aby se zamezilo duplicitám záznamů a nefunkčnosti odkazů, budou záznamy obsahovat persistentní identifikátory. Obsah Linked Heritage bude konvertován modelem RDF trojice a publikován v modelu Linked Data. V rámci projektu bude také prolinkována terminologie, čímž se dosáhne přesnějšího a cílenějšího vyhledávání a relevantnějších výsledků. Obsah dat bude popsán prostřednictvím rozvinutého tezauru, který zajistí maximální vytěžení informací prostřednictvím sémantických vyhledávacích nástrojů a získání výsledků vyhledávání v různých jazycích.

Konsorcium LH a jeho pracovní skupiny

V konsorciu Linked Heritage je zúčastněno 39 institucí z 21 zemí, jejichž úplný soupis lze nalézt na webových stránkách projektu <http://www.linkedheritage.eu>. Účastníkem za Českou republiku je Institut umění – Divadelní ústav. Práce na projektu je rozdělena mezi sedm pracovních skupin WP1–WP7:

→ WP1 Project Management and Coordination

Koordinátorem celého projektu a zároveň první pracovní skupiny je Istituto Centrale per il Catalogo Unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche (Itálie). Jejich úkolem je vybudovat kooperační síť odborníků a zainteresovaných subjektů, plánovat a delegovat úkoly a odpovědnosti jednotlivých pracovních skupin, zajišťovat technickou infrastrukturu a navazovat spolupráci s dalšími projekty.

→ WP2 Linking Cultural Heritage Information

Vedoucím druhé pracovní skupiny je Collections Trust (Velká Británie). Mezi hlavní úkoly této skupiny patří průzkum stavu informací z oblasti umění, jejich aplikací a potenciálu, stanovení nevhodnějších modelů, procesů a technologií pro strukturování informačních repozitářů v modelu Linked Data. Jeho praktická aplikace na informace z oblasti kulturního dědictví, průzkum persistentních identifikátorů a stanovení vhodného jednotného standardu, průzkum metadatových modelů používaných v oblasti kulturního dědictví a jejich interoperabilita s modelem Europeany (ESE/EDM).

→ WP3 Terminology

V krátkodobém horizontu bude Europeana požadovat sémanticky obohacený obsah, aby bylo možné používat sémantické vyhledávače a získat efektivnější výsledky hledání. Z tohoto důvodu je nutné vytvořit věcný popis obsahu vyjádřený vhodnou specifickou terminologií, která bude odpovídat zásadám sémantického webu. Vytvoření a doplnění takové terminologie na společné platformě usnadní sémantické

využití věcného popisu, a přímo tak povede ke zlepšení sémantických vyhledávacích nástrojů Europeany.

Na druhou stranu, tj. i z hlediska jednotlivých poskytovatelů obsahu, přinese implementace technické platformy pro terminologii pomoc při nastavování a linkování jejich vlastních lokálních terminologií tak, aby byly kompatibilní s vícejazyčným tezaurem Europeany. Přispěvatelé tak budou moci poskytnout Europeaně svá lokální metadata v plné šíři.

Úkolu vybudování terminologické báze se ujali pracovníci Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (Belgie).

→ WP4 Public Private Partnership

Cílem zainteresovat do projektu i soukromý sektor byla pověřena instituce EDItEUR z Velké Británie. Jejich úkolem bude v první řadě průzkum metadatových schémat používaných v soukromém sektoru a jejich unifikace, dále nastavení persistentních identifikátorů či řízených slovníků, ale v neposlední řadě také nastavení právního rámce pro sdílení metadat, náhledů apod.

→ WP5 Technical Integration

Technickou integrací byla pověřena Národní technická univerzita v Athénách. Jejím úkolem je zajistit včlenění technických prvků nezbytných pro přijetí dat do Europeany, vytvořit rozhraní pro integraci technických výsledků skupiny WP3 (terminologie), vybudovat technickou platformu dostupnou on-line pro širokou škálu jednotlivých přispěvatelů, zajistit jejich školení a ověřit, zda je platforma buď přímo integrovatelná do struktury Europeany, nebo alespoň využitelná jako externí webová služba.

→ WP6 Coordination of Content

Zajištění dostatečného množství nových dat pro Europeanu je úkolem šesté pracovní skupiny, kterou vede kyperská nadace Cyprus Research and Educational Foundation společně s italským institutem Istituto Centrale per il Catalogo Unico delle biblioteche italiane e per le informazioni bibliografiche. Znamená to v první řadě komunikaci s jednotlivými přispěvateli, zajištění zpětné vazby pro vylepšení

systému sběru dat a pomoc poskytovatelům obsahu při konverzi z jejich lokálního systému do metadatové struktury Europeany.

→ WP7 Dissemination and Training

Aby bylo možné využít výsledků práce projektu Linked Heritage v maximální míře, je nutné o něm zvýšit povědomí, a to jak ve vlastním ekosystému Europeany, tak v rámci širší veřejnosti. Osvětou mezi jednotlivými poskytovateli obsahu a agregátory chce pracovní skupina dosáhnout toho, aby byly co nejvíce využity všechny technické prostředky a možnosti, které projekt přináší. Presentace projektu veřejnosti může přivést nové zájemce a v neposlední řadě i zlepšit standardy a technickou kapacitu v sektoru kulturního dědictví. Vedoucím pracovní skupiny je Università di Padova.

Plánované výstupy

Projekt Linked Heritage přinese několik reálných výstupů:

- objem **tří miliony** nových dat, přičemž jednotliví přispěvatelé nezahrnují pouze úzkou oblast, ale široké spektrum domény kulturního dědictví,
- lépe informovaná a kvalifikovanější **komunita z oblasti kulturního dědictví**,
- doložené, odsouhlasené a publikované **pokyny a příručky** řešící klíčové otázky a pře-

kážky v dodávání dat do systému Europeany, • nové **softwarové nástroje** na bázi Open Source.

Závěr

Shrneme-li cíle projektu Linked Heritage, přinese ve svém výsledku celou řadu pozitivních dopadů. Zlepšením kvality dat a metadat a zpřístupněním obsahu, který pochází ze zemí dosud v Europeaně zastoupených málo, nebo vůbec, podpoří využití a vlastní „viditelnost“ portálu Europeana. Projekt také nabízí účinné vyhledávací služby díky sémanticky obohaceným a navzájem propojeným zdrojům a pomáhá překonávat různojazyčné a multikulturní bariéry díky přijaté terminologii, která umožní získat výsledky i v jiných jazycích, než je jazyk dotazu. Zapojením soukromého sektoru získá portál Europeana data také z komerční sféry nakladatelství a vydavatelství. V neposlední řadě projekt podpoří využití a sdílení digitálního kulturního dědictví díky vývoji praktických pokynů, příruček, pomůcek a dalších softwarových doplňků zaměřených na problémy spojené s nefunkčními linky a duplicitními záznamy, sémantickým propojením zdrojů, ne-standardní popisnou terminologií a zachováním kompletních metadatových modelů.

ALENA SOUČKOVÁ

✉ alena.souckova@divadlo.cz

Identifikátory digitálních dokumentů se zaměřením na systém URN:NBN v ČR

Úvod

Identifikátorem se rozumí znakový řetězec, který v rámci určitého kontextu jednoznačně označuje nějaký objekt. Pokud je tento kontext mezinárodní, hovoříme o globálním identifikátoru. V mezinárodním kontextu tištěných publikací je globálním identifikátorem například ISBN. ISBN je rovněž tzv. perzistentní identifikátor, tj. takový, který je trvale užíván k identifikaci právě té publikace, které byl původně při-

dělen (tj. nesmí být přidělen znovu, a proto musí být trvale udržován v centrální databázi). Globální trvalé identifikátory mají standardizovanou syntax a jsou přidělovány na základě určitých pravidel, mezi která obvykle patří definice toho, čemu může být identifikátor přidělen. Například identifikátor ISBN může být přidělen pouze knize na úrovni vydání, nikoli exempláři,¹ tj. ISBN identifikuje dokument z hlediska jeho intelektuálního obsahu (a se-

kundárně též z hlediska specifických znaků vydání).

V knihovnách se současně s ISBN užívá identifikátor exempláře, tj. signatura. Signatura zpravidla slouží k určení lokace knihy – podle signatury ji většinou nalezneme ve volném výběru nebo v depozitáři. Signatura není globální identifikátor (signatura je jedinečná jen v rámci dané knihovny) ani perzistentní identifikátor (knihka může dostat novou signaturu) ani nepodléhá rozšířené standardizaci (každá knihovna si může zvolit vlastní syntax pro signatury).

Globálnost, perzistence a standardizace (pravidla) identifikátoru zaručují jeho dlouhodobou užitečnost při správě a vyhledávání dokumentů.

V případě vyhledávání tištěného dokumentu zadá čtenář do katalogu ISBN, čímž získá katalogizační záznam. Ten mu jednak poskytne bibliografické údaje o knize, jednak z něj zjistí signaturu, na základě které si knihu vyhledá v příslušném regálu nebo mu ji donese knihovnický personál.

Digitální identifikátory

Ve světě internetu stačí pouhá znalost URL (internetové adresy) k tomu, aby uživatel získal okamžitý přístup k dokumentu. Dokument je na dané internetové adrese dostupný z kteréhokoli počítače na světě, a z tohoto důvodu se také stalo URL nejužívanějším digitálním identifikátorem současnosti. Zjednodušeně lze říci, že URL je jakási „globální signatura“, protože URL je identifikátor lokace. Tato „globální signatura“ je sice na rozdíl od signatur knih vysoce standardizovaná, nicméně není perzistentní – stejně jako knihovní signatura se může změnit i internetová lokace dokumentu (dokument může být přesunut na jinou adresu).

Pro trvalou využitelnost dokumentů v internetové síti je nutná existence systému trvalé identifikace, který je založen na globálním a perzistentním identifikátoru vlastního dokumentu (nikoli jeho lokace). Příkladem jsou identifikátory Handle, DOI a URN:NBN. Tyto identifikátory jsou v rámci svých identifikačních systémů propojeny s informacemi o internetových adresách, na kterých jsou identifikované dokumenty v daný okamžik umístěny a zpřístupňovány uživatelům. Tyto informace

však musejí být průběžně aktualizovány, aby bylo zajištěno, že dokument bude možné vyhledat i po změně aktuální internetové adresy. Vyhledávání dokumentů zajišťují tyto systémy prostřednictvím svých resolverů: resolver systému Handle je dostupný na adrese <http://hdl.handle.net/>; systému DOI na adrese <http://dx.doi.org/>. Systémy Handle a DOI jsou zpoplatněny a vyžadují instalaci podpůrného softwaru na straně registrátorů. DOI je využíván zejména vydavateli vědeckých publikací pro identifikaci jejich článků. Systém URN:NBN mohou (podle definice standardu) zavádět v jednotlivých zemích pouze národní knihovny. Konkrétní pravidla pro užívání URN:NBN se v daných zemích liší, protože jejich specifikace je přenechána místní národní knihovně. Původně byl identifikátor URN:NBN zamýšlen jen pro digitální dokumenty spadající do národní bibliografie, později se jeho užití rozšířilo i na další dokumenty oblasti digitálního kulturního dědictví.

ČIDLLO

Užití identifikátoru URN:NBN v ČR je realizováno systémem ČIDLLO (Český systém pro Identifikaci a Lokalizaci dokumentů digitálního kulturního dědictví). Centrální autoritou tohoto systému je Národní knihovna ČR, která prostřednictvím své centrální aplikace, resolveru (<http://resolver.nkp.cz>), přiděluje identifikátory institucím (registrátorům) z oblasti českého kulturního dědictví, které mají zájem o přidělení URN:NBN svým nově vznikajícím digitálním dokumentům. Registrátorem mohou být automaticky všechny registrované knihovny v ČR, u dalších institucí záleží na dohodě s kurátorem. Základní podmínkou pro všechny zapojené instituce je, aby byly vlastníky daných dokumentů a dodržovaly všechna pravidla systému ČIDLLO.

Každá instituce, která se chce systému ČIDLLO zúčastnit (tj. stát se registrátorem), musí nejprve kontaktovat kurátora resolveru (urnnbn@nkp.cz). Ten ji seznámí s pravidly systému a technickými postupy. Kurátor je koordinátorem celého systému, poskytuje registrátorům konzultace a rozhoduje, zda daný dokument splňuje parametry kulturního dědictví.

ODKAZY:

- 1) Všechny exempláře téhož vydání mají totéž ISBN.

To, jak ČIDLO specifikuje syntax URN:NBN, si ukážeme na příkladě přiděleného identifikátoru „urn:nbn:cz:mzk-0005j2“. Část „urn:nbn:cz“ identifikuje Českou republiku, část „mzk“ je kód registrátora,² část „0005j2“ je závěrečný šestimístný alfanumerický řetězec, který generuje resolver.³ Tato syntax umožňuje zjistit vlastníka dokumentu.

V současném provozu, který započal na podzim 2012 a nachází se v počáteční fázi, se identifikátory URN:NBN přidělují pouze nově digitalizované knižní a časopisecké produkci. Při procesu přidělování identifikátoru musí registrátor dodat do resolveru výměnou za identifikátor určité informace o identifikovaném dokumentu (zejména bibliografická a technická metadata). Každý identifikovaný dokument má tak v databázi resolveru vytvořen vlastní záznam, který je jistou obdobou katalogizačního záznamu. Identifikovat lze více úrovní v rámci jednoho celku, například lze přidělit identifikátor číslu periodika a následně (jiný) identifikátor článku v něm obsaženém.

Dalším pravidlem je, že přidělování identifikátoru resolverem a dodávání metadat ze strany registrátora se musí uskutečnit ihned po dokončení digitalizace tištěné předlohy. Tento technický proces je realizován automatizovaně (rozhraní REST) a typicky zajišťován digitalizační firmou, která registrátora zastupuje. Pro menší produkce je možné využít manuální vyplňování metadat přes webové rozhraní.

Pro digitalizaci je již standardním postupem, že se každý dokument vytváří ve dvou derivátech (archivní a uživatelský). Archivní derivát je uložen do digitálního depozitáře (pro účely dlouhodobé archivace), uživatelský do digitální knihovny (pro účely zpřístupňování dokumentu uživatelům). Mezi těmito deriváty, které by měly být z obsahového hlediska totožné, zajišťuje propojení právě identifikátor URN:NBN. Proto platí jako další pravidlo, že registrátor (nebo zastupující firma) musí zajistit, aby tentýž přidělený identifikátor byl zapsán do metadat jak archivního, tak uživatelského derivátu

dokumentu. Dalším pravidlem je, že žádný z těchto derivátů se v budoucnosti nesmí signifikantně změnit. Pokud k takové změně dojde, je třeba přidělit nové URN:NBN. Za signifikantní změnu se považuje zejména rozdělení dokumentu na dva nebo více dokumentů, nebo naopak sloučení více do jednoho, dále například změna identifikačních údajů (např. název), zatímco překlep v těchto údajích nikoli. Ve všech těchto případech se ale doporučuje konzultace s kurátorem resolveru.

Registrátor (nebo jiná instituce, s níž má dohodu) pak musí zajistit zpřístupnění dokumentu (tj. jeho uživatelského derivátu) ve své digitální knihovně. Záhy po vystavení dokumentu v digitální knihovně musí registrátor ve spolupráci s kurátorem (a technickým správcem resolveru) zajistit dodávání aktuálních internetových adres dokumentů do resolveru. Tento proces se děje výhradně automatizovaně prostřednictvím protokolu OAI-PMH.⁴ Dodržováním tohoto pravidla lze zajistit, že v resolveru budou uloženy vždy aktuální internetové adresy dokumentů. Proto pak také může resolver zprostředkovávat zpřístupnění dokumentu bez ohledu na změnu internetové adresy. Toto zprostředkování se děje následujícími způsoby.

Uživatel buď může využít přímé přesměrování na dokument. V tomto případě do adresního řádku internetového prohlížeče zapíše URL v následujícím tvaru: URL adresa resolveru (<http://resolver.nkp.cz/>) + identifikátor URN:NBN, výsledné URL tedy může mít konkrétně například tuto podobu: <http://resolver.nkp.cz/urn:nbn:cz:mzk-0005j2>. Druhým způsobem je zadat do vyhledávacího pole webového rozhraní resolveru (sekce „Vyhledávání“ na adrese <http://resolver.nkp.cz/>) samotný identifikátor URN:NBN (např. urn:nbn:cz:mzk-0005j2) a ze zobrazeného záznamu si vybrat jednu z více URL adres (to platí pro případ, že tentýž dokument zpřístupňuje, například na základě replikačních smluv, více digitálních knihoven). Další možností je přímý proklik z katalogu (za předpokladu, že si registrátor

do svého katalogu zanesl URL obsahující URN:NBN podle výše uvedeného schématu pro přímé přesměrování). Pokud existuje více URL k jednomu URN:NBN, pak resolver proklik z katalogu registrátora primárně přesměrovává na digitální knihovnu tohoto registrátora.

Kromě funkce jednoznačné identifikace (jedinečnost identifikátorů v mezinárodním měřítku, propojení uživatelských a archivních verzí) a zprostředkování zpřístupnění dokumentu (přímé, přes webové rozhraní nebo přes katalog) nabízí resolver ještě další významnou funkci – podporu vědecké citační praxe.

Výhody jednoznačné identifikace dokumentu pro potřeby citování ve vědeckých publikacích jsou značné. Dosud je totiž převažujícím způsobem citování stále uvádění URL, které se může měnit, což může vést k nevěrohodnosti citace. Citováním identifikátoru URN:NBN se tak uživatel vyhne problému s nefunkčním internetovým odkazem. Specifickou funkcí nad rámec běžných systémů nabízí resolver v případech, že dokument zanikl (například přejmenováním

nebo smazáním) nebo byl změněn. Jelikož resolver uchovává metadatové údaje o dokumentu získané v okamžiku jeho vytvoření, umožňuje na základě metadat ověřit minulou existenci (nyní již zaniklých) dokumentů nebo fakt, že původně dokument skutečně nesl jiný název apod.

Resolver a výše uvedená koncepce systému ČIDLO je vyvíjena v rámci institucionálního výzkumu Národní knihovny ČR. Autorem koncepce je Ladislav Cubr, autorem softwarové architektury resolveru Martin Řehánek. Resolver byl primárně určen pro nově digitalizované dokumenty v rámci projektu Národní digitální knihovny, ale nyní je již zapojen do některých dalších projektů. Zapojení se do systému ČIDLO není zpoplatněno, pouze je třeba dodržovat dohodnutá pravidla.

Systém ČIDLO zde byl pouze nastiněn v základních obrysech, pro podrobnější informace se zájemci mohou obrátit na emailovou adresu kurátora systému (urnnbn@nkp.cz).

LADISLAV CUBR ladislav.cubr@nkp.cz
ZDENĚK VAŠEK zdenek.vasek@nkp.cz

Obecní knihovna v Choceradech na cestě za komunitním centrem

Obec Chocerady se nachází na řece Sázavě v okrese Benešov. Žije v ní kolem 1200 obyvatel. Obecní knihovna, s výchozím knižním fondem 266 svazků, zde byla založena rozhodnutím zastupitelstva obce v roce 1927. Počátky knihovny se ovšem datují ještě dříve, úzce se váží k založení osvětové činnosti spolku Občanské a vzdělávací jednoty Komenský z roku 1904, na podnět tehdejšího starosty obce a člena spolku Františka Kopřivy.

V průběhu let knihovna prošla mnohými změnami. Měnili se samozřejmě knihovníci a čtenáři, ale i umístění a vybavení knihovny. Od poloviny devadesátých let sídlí v zadní bezbariérové části rozsáhlé budovy základní školy, která se nachází v centru obce. Celková plocha prostor knihovny

je 90 m². V roce 2007 se vybavení knihovny výrazně modernizovalo díky získaným dotacím z rozpočtu Středočeského kraje.

Jedna z nejdůležitějších proměn proběhla v loňském roce, během ní byla knihovna pro veřejnost od jara po zbytek roku uzavřena. Za podpory obecního zastupitelstva byl do knihovny zaveden automatizovaný knihovní systém Clavius. Brigádnice z řad místních studentek vkládaly jednotlivé knihy do systému, díky jejich rychlé a pečlivé práci se všechny knihy podařilo zaevidovat do konce letních prázdnin. Velká část starších knih byla vyřazena a byly zakoupeny nové publikace, zejména pro děti. Knižní fond nyní čítá přes 7500 svazků.

Na podzim pak přišel na řadu interiér knihovny. Pěkné, na míru vyrobené regály, pořízené z do-

ODKAZY:

- 2) V tomto případě jde o kód Moravské zemské knihovny. S výjimkou knihoven s úplným povinným výtiskem slouží jako kód pro knihovny jejich sigla.
- 3) Mezi první a druhou částí je dvojtečka, mezi druhou a třetí spojovník.
- 4) OAI-PMH je v knihovnickém světě dnes již běžně užívaný způsob sklizení metadat z digitálních knihoven.

Příjemné posezení

tací v minulých letech, doplnila pohodlná, barevně sladěná křesla, odkládací stůl a koberec. Volbou doplňků – závěsů, květin a výzdoby se posílil dojem intimního prostoru, kde je příjemné setrvat, začíst se a odpočinout si.

Dětský koutek vyzdobily děti z výtvarného oboru ZUŠ v Chočeradech. Jejich díla, která průběžně obměňujeme, jsou také vystavena v rámech u vstupu do knihovny a v místech pro veřejný internet. Pro malé děti jsou v knihovně k dispozici dřevěné hračky, pastelky s omalovánkami, nezbytní plyšáci, malý stoleček a dvě dětské židle. Do budoucna bychom chtěli dětem nabídnout sedáky na zem, nezabírají mnoho místa a přitom poskytují dostačující pohodlí. Pomocí těchto jednoduchých a variabilních doplňků bude možné vytvořit v prostorách knihovny malou improvizovanou třídu.

Interiér knihovny byl doplněn a pozměněn v duchu koncepce komunitního prostoru, který slouží pro výměnu informací, setkávání a podporu kulturních aktivit obce. Většina aktivit knihovny směřuje k jejímu zviditelnění (rubrika na webu obce, pravidelné zprávy v Chočradském zpravodaji), k zapojení knihovny do každodenního života obce.

Před otevřením knihovny bylo potřeba nejen zorganizovat knižní fond a zajistit podmínky pro provoz knihovny, ale také si odpovědět na otázky, jaká by měla chočradská knihovna být? Jaké potřeby by měla v budoucnu uspokojovat? Co od nás čtenáři a naši návštěvníci očekávají? Jakou funkci má v obci knihovna plnit? Zkrátka, zamysleli jsme se nad dlouhodobou koncepcí naší knihovny. Knihovnu chápeme jako veřejnou službu pro nejrůznější cílové skupiny. Koncepce roz-

voje knižního fondu je zaměřena na nákup současné české a světové literatury, zejména prózy. Kritériem pro výběr autorů jsou pro nás jednak potřeby a požadavky našich čtenářů, ale také ocenění autorů významnými literárními cenami, objevení mladí autoři... Knihožní regály v Chočradech by měly nabídnout pestrý výběr knih pro pobavení, naučných i klasických titulů a také knih aktuálně diskutovaných, které reflektují naši současnost, knih o kterých „se mluví“.

Součástí naší koncepce je i výukový program sestavený ve spolupráci s pedagogy základní školy v Chočradech. Program je zaměřen zatím na první stupeň základní školy, ale začínáme pomalu připravovat obsah i pro vyšší ročníky ZŠ. Vzdělávacích lekcí se aktivně účastní pedagogové, pracovníci knihovny a žáci. Smyslem lekcí je představit dětem knižní kulturu ve všech jejích podobách, podpořit vnímání obrazové stránky knih, rozvíjet čtení s porozuměním a také snaha ukázat dětem knihu jako plnohodnotné a moderní kulturní médium.

V lednu letošního roku byla knihovna znovu otevřena. Během prvních měsíců provozu ji navštívilo velké množství čtenářů. V půli března, měsíci knihy, jsme vystavili stý čtenářský průkaz.

Literatura pro děti a mládež

Díky úzké spolupráci se školou se staly častými návštěvníky zejména děti. Do knihovny chodí jak na pravidelná setkání spojená s besedami o knihách a knihovních službách, kde se hravou formou učí jak nalézt v knihovně konkrétní knihu nebo informaci v ní obsaženou, tak ve svém volném čase. Knihovna je hlavně pro ně otevřena dva dny v týdnu v době kolem poledne, aby zde mohly příjemně trávit čas před odpoledním vyučováním. Věříme, že děti budou proto

Foto Dalimil Vrtal

knihovnu vnímat jako přirozeného pomocníka při studiu i do budoucna.

Spíše dospělým čtenářům je určena podvečerní otevírací doba jeden den v týdnu. Knihovna má navíc otevřeno vždy dvě hodiny v sobotu dopoledne. Snažíme se tak vyjít vstříc pracujícím, kteří se ve všední dny vrací domů příliš pozdě. Také tím nabízíme možnost půjčit si knihu těm, kteří během sezony tráví většinu víkendů v chačarských koloniích kolem řeky Sázavy. Rozšíření otevírací doby se setkalo s velkým nadšením čtenářské obce, dříve byla knihovna otevřena pouze jedno odpoledne v týdnu.

Změny knihovny se týkají i knihovních služeb. Díky elektronickému systému nabízíme možnost rezervací žádaných knih. Stále rozšiřujeme knižní fond, zvláště se snažíme myslet na děti. Knihovna

zajistila předplatné dětských časopisů, nakupujeme oblíbené komiksy. Anotace nových přírůstků jsou každý měsíc umístěny na webových stránkách obce i na obecních vývěskách. Pro děti i dospělé plánujeme v příštích měsících několik akcí. První z nich bude přednáška s egyptologem a religionistou Jiřím Janákem nad jeho novou knihou *Staroegyptské náboženství II, život a úděl člověka*. Třešinkou na dortu je pak nové logo knihovny.

Závěrem patří velké poděkování všem, kteří se podíleli na větších i menších změnách naší knihovny. Především děkujeme za zájem a podporu vedení obce, dále pak všem okolním spřízněným knihovnám a jejich ochotným pracovníkům. Vložené investice se pomalu v podobě zájmu veřejnosti začíná vracet, můžeme si jenom přát, aby tomu tak bylo i nadále.

Národní knihovna je jedním z 11 asociovaných partnerů projektu Europeana Newspapers

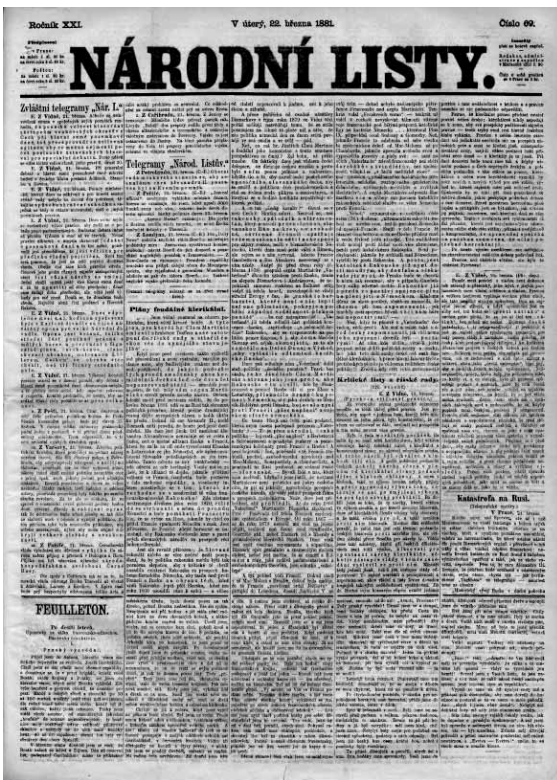

europeana
newspapers

Na základě dotazníkové akce z června loňského roku, které se zúčastnilo 35 evropských knihoven, byla Národní knihovna ČR zvolena jako jedna z 11 nových partnerských institucí mezinárodního projektu *Europeana Newspapers*. V rámci této spolupráce bude spoluzodpovědná za obohacení datového obsahu portálu Europeana vlastními digitalizovanými periodiky, jež jsou uživateli k dispozici prostřednictvím digitální knihovny Kramerius.

Díky progresivní digitalizaci a rozvoji výpočetní techniky obecně se knihovnám otevírají další možnosti zhodnocení uchovávaného obsahu. Proměna funkcí dává knihovnám nový život ve virtuálním světě informací. Právě „staré noviny“ mohou nabídnout dobový kontext ke všedním i nevěšedním historickým událostem, a jsou tak významným garantem autenticity v proměnlivém světě nových médií. Národní knihovna ČR prostřednictvím své digitální knihovny Kramerius zpřístupňuje vlastním uživatelům téměř 800 titulů periodik v celkovém úhrnu více než 5,7 milionů

stran. Některé tituly jsou sice v souladu s autorským zákonem zpřístupněny pouze v prostorách Národní knihovny ČR, mnohé jsou však dostupné i z pohodlí domova. *„Bohatství obsahu digitální knihovny Kramerius spočívá zejména v reprezentativnosti zpřístupněných dokumentů. Odborná i laická veřejnost zde má k dispozici ucelené řady velkých novinových titulů, jakými jsou například Národní listy či Bohemia, zajímavá regionální periodika typu Ohlasů od Nežárky či Našince nebo unikátní dokumenty pocházející z prostředí ukrajinské, běloruské a ruské emi-*

grace vydávané v první polovině 20. století. Pominout nelze ani více než 11 000 titulů monografií digitalizovaných prostřednictvím tzv. *Norských fondů*, mezi nimiž lze najít první vydání významných literárních děl 19. století," popisuje Tomáš Foltýn, ředitel Odboru správy fondů.

Internetový portál Europeana je hlavním přístupovým bodem k evropskému kulturnímu dědictví. Funguje jako webové rozhraní k milionům knih, obrazů, filmových záznamů, sbírkových předmětů a archiválií z celé Evropy, převedených do digitální podoby. Projekt *Europeana Newspapers* si klade za úkol zpřístupnit prostřednictvím portálu Europeana během tří let více než 18 milionů novinových stránek. „Jsme hrdí na to, že jsme projektu mohli nabídnout hodnotné výsledky naší dlouholeté práce a že jsme splnili podmínky pro spolupráci. Nabídka asociovaného partnerství ze strany Europeany vyjadřuje uznání práce NK ČR jako celku a zejména na poli digitalizace," uvedl generální ředitel NK ČR Tomáš Böhm.

IRENA MAŇÁKOVÁ, TZ NK ČR

ČTENÁŘ INFORMUJE

Ve dnech 3. – 5. září 2013 se uskuteční již **37. seminář knihovníků muzeí a galerií**, který tradičně připravuje pro své členy i zájemce z řad odborné veřejnosti komise knihovníků při AMG ČR. Organizace letošního semináře se ujalo Muzeum města Ústí nad Labem. Odborný program semináře bude rozdělen do dvou základních bloků – **Knihovnická koncepce a její implementace do praxe** a **Periodika v muzejních knihovnách**. Aktuální témata přiblíží účastníkům tradičně přední odborníci v problematice a zástupci ústředních institucí, jako jsou Národní knihovna, Knihovna Národního muzea, Památník národního písemnictví a další. Celodenní střední program **Periodika v muzejních knihovnách** bude orientován na jejich digitalizaci, katalogizaci, ochranu a restaurování a badatelské využití. Seminář svou účastí podpoří zástupci Ministerstva kultury České republiky, Asociace muzeí a galerií a Sdružení knihovníků a informačních pracovníků ČR.

Program semináře a přihlášky jsou zveřejněny na stránkách Muzea města Ústí nad Labem (www.muzeumusti.cz) a Asociace muzeí a galerií ČR (www.cz-museums.cz pod záložkou *Knihovnická komise*). Případné dotazy zodpoví hlavní pořadatelka Helena Houfková, knihovnice Muzea města Ústí nad Labem (houfkova@muzeumusti.cz).

ČTENÁŘ OPRAVUJE

V tiskové zprávě o výsledcích soutěže BIBLIOWEB 2013, kterou jsme vydali v květnovém čísle *Čtenáře*, byla mylně uvedena informace o jednom z dárců cen. V letošním roce jím nebyla firma Anopress, ale Cenu veřejnosti věnovala firma Suweco v podobě poukazu v hodnotě 4000 Kč na nákup předplatného časopisu podle vlastního výběru.

Knihovna knihoven aneb Nově nalezená rukopisná kázání Antona Krombholze

Anton Krombholz

Speciální druh fondů, které patří v Knihovně Národního muzea k jedinečným, jsou knihovny osobností. Zpravidla po smrti svých majitelů se různými cestami dostaly do Národního muzea a jsou obrazem duchovní kultury nejen svých tvůrců a majitelů, ale také zdrojem překvapivých a cenných objevů. Jeden takový se přihodil nedávno při průzkumu knihovny Eduarda Langera, kterou spravuje oddělení rukopisů a starých tisků.

Severní Čechy, jedna z nejvyvinutějších oblastí rakouské monarchie, jsou rodištěm celé řady katolických duchovních, kteří již od poslední třetiny 18. století prosazovali za nelehkých okolností vlivný koncept reformního osvícenského katolicismu. Úkol a poslání být „pravým učitelem lidu“, spojovaný rovněž s učením Bernarda Bolzana, si vzal za svůj i Anton Krombholz (*25. 10. 1790 Dolní Police u Žandova, †26. 2. 1869 Vídeň), jeho oddaný žák. Po studiích na pražské univerzitě se vrátil do litoměřického semináře, odkud musel roku 1820 odejít do České Lípy, kde se stal děkanem a později i ředitelem tamního gymnázia. Kromě obětavé pedagogické činnosti též v oblasti dívčího a „učňovského“ školství se rovněž angažoval v charitativních aktivitách: založil starobinec a útulek pro malé děti. V dobře organizované škole viděl prostředek proti chudobě, zároveň podporoval nadané studenty i finančním způsobem, bez ohledu na jejich národnostní původ. Po roce 1848 působil hlavně ve Vídni, kde vypracoval návrh reformy základních škol. Vznikající česko-německé rozdíly nesl velmi nelibě, ač do politického dění nezasahoval.

O této významné osobnosti českého společenského života 19. století vyšla již před několika lety kniha církevní historičky Kamily Veverkové, která působí na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy, s názvem *Dílo Antona Krombholze a jeho význam pro reformní teologické myšlení v Čechách* (Brno, L. Marek, 2004). Autorka v ní nejen seznámila širší čtenářskou veřejnost s počínajícími národnostními potyčkami mezi Čechy a Němci i v církevním prostředí a Krombholzovými návrhy, jak je řešit, ale také věnovala velkou pozornost jeho sociálně etickému a teologickému odkazu. Přitom si posteskla, jak politické události posledních sto padesáti let způsobily i rozptýlení a nedostupnost četných materiálů spjatých s Krombholzovým dlouholetým působením v České Lípě. Při katalogizaci rukopisných fondů z bývalé knihovny broumovského průmyslníka, sběratele a majitele soukromé knihovny pokládané za největší svého druhu v tehdejší Rakousku-Uhersku Eduarda Langera (1852–1914) jsme ale našli celkem čtrnáct rukopisných svazků – autografů Krombholzových kázání, která pronesl coby českolipský děkan a prefekt (ředitel) tamního gymnázia ve dvacátých až čtyřicátých letech 19. století. Kromě několika knižně nevydaných svazků postních a adventních kázání, spíše etického a morálního zaměření, zaujmou Krombholzova kázání mariánská, ve kterých vystupuje velmi smířlivě i k jinověrcům. Zcela mimořádný význam pro sociální a kulturní dějiny první poloviny 19. století mají pak kompletně zachované *Promluvy pro českolipskou studující mládež* (*Kurze Anreden für das Böhmischleippaer studierende Jugend*) z let 1827–1847, které názorně dokumentují jeho osvětové i náboženské úsilí. Kromě obvyklé obhajoby křesťanských ctností se po vzoru svého učitele zabýval Krombholz přístupně a citlivě i tématy souvisejícími s úlohou „vysoké hodnoty pravého vzdělání“ u mladé generace, zmiňoval se o jeho společenském dosahu (například v odvážné řeči o „tyranství“) a uváděl řadu příkladů i z literárního a historického prostředí českých zemí a Německa. Cílem Krombholzova snažení mělo být sebezdokonalení lidského individua v souladu víry a rozumu. Další analýza a edice těchto cenných dokumentů – společně s informacemi o jeho studentech (mezi ně patřil například dramatik a kritik Ferdinand B. Mikovec nebo politik Franz Schmeykal) jistě přispěje k odstíněnějšímu pohledu na stále badatelsky nedostatečně zpracovaný a v českém širším kulturním povědomí takřka neznámý koncept reformního katolicismu.

VÁCLAV PETRBOK, vaclav_petrbok@nm.cz

První Knihovnický Barcamp byl úspěšný

Ve středu 10. dubna 2013 se v Národní technické knihovně v Praze konal **Knihovnický Barcamp**, který připravila Sekce experimentálního knihovnictví ve spolupráci s NTK. Samotný název *Barcamp* je užíván pro „mezinárodní síť otevřených konferencí a workshopů obvykle se zaměřujících na nové trendy v internetových aplikacích, designu, nových technologiích, médiích, reklamě, podnikání a dalších souvisejících oborech“. Více o pojetí a plánování tohoto typu akce, a také jejich přehled v ČR najdete například na stránkách <http://www.barcamp.cz/>.

Program prvního Knihovnického Barcampu byl tematicky široce zaměřen, jak bývá u tohoto typu „nekonference“ zvykem. Účastníkem a navíc přednášejícím se může stát v podstatě každý, kdo o to projeví zájem – což je také zajímavý rozdíl oproti ostatním konferencím. Získat užitečnou zkušenost, poznat nové lidi a navázat s nimi kontakty, rozhlédnout se, co se děje nového v našem oboru, ale i v dalších oblastech s ním souvisejících, načerpat inspiraci, pobavit se, a to vše zadarmo – tak by se tedy daly shrnout cíle tohoto setkání knihovníků i zájemců z dalších oborů. Nedala se přehlédnout skutečnost, že byla hojně zastoupena mladá generace jak na straně účastníků, tak přednášejících, což bylo velmi příjemné.

Přednášky a workshopy probíhaly zároveň ve třech prostorách (Ballingův sál, Vzdělávací centrum a Noční studovna). Paralelní program na několika místech bývá často tvrdým oříškem při rozhodování o tom, kterou prezentaci si nenechat ujít, a kterou naopak oželet v případě, že nás zajímá více témat probíraných ve stejnou dobu. I já jsem jako mnozí několikrát změnila sekcí a snažila se „vychytnat“ podle svého vědomí a svědomí to nejužitečnější, co jsem si chtěla z Barcampu odnést.

Velký prostor byl očekávaně věnován sociálním sítím, trendům webových prezentací, marketingu knihoven a PR ve všech podobách, designu

služeb, ale také například blogosféře, e-knihám a podobně. Měla jsem štěstí zhlédnout i následně nejlépe hodnocená vystoupení. Jednalo se o prezentaci Petra Ludwiga z GrowJOB Institutu *Osobní wiki = Mozek 2.0* (hodnocen byl přínos přednášky) a poutavé vyprávění Jiřího Zemana (KS-MEKA, SAR CZ) nazvané *Záchranáři, katastrofy a „knihovnici“?* (oceněno bylo podání tématu). Jednotlivé prezentace jsou zpřístupněny v Repozitáři NTK na adrese <http://repozitar.techlib.cz/>, tyto dvě tedy určitě nevynechejte, pokud vám unikly. Mezi mé favority se dále dostala Dana Lipovská (14|15 Baťův institut, Zlín) a její *PR aneb Příběhy pro média* – jak nazvala sdílení vlastních zkušeností z této oblasti. Poutavý vzhled do světa blogů nabídla blogerka Dita Murinová a třetím oblíbencem se pro mě stal Martin Krčál, provozovatel stránek *citace.com*, který v prezentaci s provokativním názvem *Neumím citovat a vůbec mi to nevdá* nabídl snadné řešení citací.

O zajímavé a neotřelé nápady nebyla nouze po celý den, zpestřením se stala soutěž o knihy se záladnými otázkami: Kdo je Flynn Carsen? Co se skrývá pod číslem 1 v MDT? A kdo má na židli nálepku HURÁ – což byla spíše výzva k prohlédnutí vlastního místa, která též vedla k výhře.

Podle mého názoru se Knihovnický Barcamp vydařil, málem bych ještě zapoměla na úvodní přednášku hlavní organizátorky této akce Olgy Biernátové. Nazvala ji *Co se může knihovna naučit od knihkupectví* a byla inspirativní jako samotný Barcamp, který se stal příjemnou příležitostí učit se od sebe navzájem, a to nenásilnou a přívětivou formou. Určitě si ji nenechte ujít, až se zase příště naskytne.

Text a foto **LENKA ŠIMKOVÁ**
• ctenar@svkkl.cz

OKnA – O Knihovnických Aktivitách

Na podzim 16.–17. října 2013 pořádá Klub dětských knihoven SKIP ve spolupráci s Masarykovou veřejnou knihovnou Vsetín první mezinárodní česko-slovenskou přehlídku O Knihovnických Aktivitách – OKnA. Vystoupí zde vítězové a ti nejlepší z předchozích ročníků v České republice a na Slovensku. Proto se vrátíme do roku 2007 na Slovensko – do Prešova, a to přímo do Knihovny P. O. Hviezdoslava. S touto myšlenkou přišla spisovatelka a prešovská knihovnice Gabriela Futová, která nyní pracuje jako metodička a je vedoucí pracovní skupiny zaměřené na práci s dětmi a mládeží zřízené Slovenskou národní knihnicou v Martine. Zároveň je zakladatelkou velkého čtenářského festivalu *Prešov čítá rád*. První ročník slovenských přehlídek se konal právě v rámci tohoto festivalu v roce 2007. Cílem přehlídky je prezentovat a ocenit nejlepší programy – besedy pro děti a mládež, které by se měly stát zdrojem inspirace pro ostatní knihovny. Náhorná ukázka je lepší než metodická příručka „Jak na to“.

Pátý ročník slovenské přehlídky – Prievidza 2012

Poslední šestý ročník slovenské přehlídky se nekonal již v Prešově, ale hostitelskou knihovnou se stala Hornonitranská knihovna v Prievidzi. Ta se své role zhostila na výbornou. Letošní ročník se uskutečnil v září v Knihovně Bratislava – Nové Mesto.

Měla jsem to štěstí, že jsem se mohla zúčastnit všech slovenských přehlídek. Buď jako soutěžící, nebo v porotě. Tento projekt slovenských kolegyně v čele s Gabrielou Futovou mě velice oslovil, a proto jsem moc ráda, že Klub dětských knihoven tuto aktivitu podpořil.

Soutěžní přehlídky OKnA se mohou zúčastnit knihovny a jejich zástupci, kteří je reprezentují, a to především pracovníci dětských oddělení. Z přihlášených knihoven bývá vybráno osm soutěžících. Při výběru jsou zohledněna zejména témata soutěžních pořadů a regionální hledisko (zastoupení více regionů). Přihlášky jsou závazné a soutěžící poskytnou autorská práva ke zveřejnění svého příspěvku.

Pravidla soutěžní přehlídky jsou stejná. Každý rok je však určeno jiné téma, které je věnováno významným spisovatelům, literárním dílům, žánrům ad. Spazieme se také obměňovat věkové kategorie dětí, pro které je toto téma určeno. Délka programu pořadu je 35 až 45 minut. Soutěžící, který se přihlásí, si může určit věk dětí – tedy třídu, se kterou chce pracovat. Dále mu pořadající knihovna připraví pomůcky a rekvizity, které ke svému příspěvku potřebuje.

Soutěžní přehlídka se koná vždy dva dny. Každý den představí své soutěžní pořady čtyři knihovny a jejich zástupci. Přehlídky se kromě dětí a poroty zúčastňují také diváci z řad knihovníků, kteří pak hlasují a volí Cenu diváků. Porota, která má pět členů, se skládá z vítěze z předchozího ročníku, předsedkyně KDK, pedagoga se zaměřením na dramatickou výchovu a český jazyk a garantů slovenské a české přehlídky. Pro ostatní nesoutěžící diváky jsou také připraveny doprovodné semináře.

Jak probíhaly naše první tři přehlídky?

Nultý ročník přehlídky OKnA se konal v Knihovně Václava Čtvrťka v Jičíně v dubnu 2011 jako prolog říjnové odborné konference u příležitosti 100. výročí narození Václava Čtvrťka. Soutěžním tématem se stal samozřejmě Václav

Čtvrtek a pořady byly určeny pro první stupeň ZŠ. Vítězkou tohoto ročníku se stala Městská knihovna Hořice, kterou reprezentovala Stanislava Najmanová. Cenu diváků převzala Lenka Macháčková z Městské knihovny Nová Paka. Obě vítězky své pořady pak předvedly na odborné konferenci na podzim roku 2011 v Jičíně.

Křest knihy *O Kačence a tlustém dědečkovi* s ilustrátorem Tomášem Řízem

Jako porotce a zároveň lektor odborného semináře se představil MgA. Martin Hak, který se věnuje vypravěčství – storytellingu. Milým překvapením byl křest knížky Václava Čtvrťka *O Kačence a tlustém dědečkovi*, kterého se ujala jeho dcera s vnukem.

První ročník přehlídky (Chrudim 2012) – soutěžící Vendulka Vachová (MěK Chrudim)

O rok později proběhl první ročník přehlídky v Městské knihovně Chrudim. Knihovna nemá k dispozici sál, proto se samotná přehlídka konala ve Spolkovém domě. Soutěžním tématem se stalo motto Alberta Einsteina *Fantazie je důležitější než informace* a bylo určeno pro druhý stupeň ZŠ. Ze začátku budilo trochu rozpaky, ale nakonec soutěžilo sedm knihoven a mezi soutěžícími se objevili i muži – knihovníci. Tentokrát diváci a porota rozhodli stejně. Hlavní cenu a Cenu diváků převzala Městská knihovna Most za vystoupení Jitky Jilkové. Vítězka velmi dobře a lidsky přiblížila dětem knihu Raye Bradburyho *Burácení hromu*. Doprovodné semináře vedla PhDr. Vladimíra Neuzilová a Mgr. Gabriela Futová, které zároveň zasedly v porotě.

Letošní druhý ročník se konal v Knihovně Jiřího Mahena v Brně. Opět byl věnován žákům druhého stupně ZŠ a jeho motto znělo *Už zase skáču přes kaluže*. Téma se zabývalo zpracováním handicapu v literatuře pro děti a mládež. Porota znovu rozhodla stejně jako diváci a Hlavní cenu s Cenou diváků získala Knihovna města Plzně, kterou reprezentovala Mgr. Lenka Toupalová.

Všechny oceněné knihovny z knihovnických přehlídek OKnA a nejlepší soutěžní příspěvky slovenských knihoven můžete vidět právě na zmíněné 1. mezinárodní česko-slovenské přehlídce OKnA v říjnu 2013 ve Vsetíně. Těšit se můžete také na odborné semináře a doprovodný kulturní program.

Doufám, že tato inspirující akce bude zdárně pokračovat, nabídnou se další zajímavá témata a přihlásí se mnoho nových odvážných soutěžících knihoven. A možná se touto první mezinárodní přehlídkou také ještě více prohloubí spolupráce a přátelství se slovenskými kolegyněmi a kolegy. Na úplný závěr bych ráda poděkovala za finanční podporu SKIP ČR, Ministerstvu kultury ČR a dalším sponzorům a mediálním partnerům.

Text a foto **IVETA NOVOTNÁ**
 novotna@knihovna-cr.cz

Vážení čtenáři,
 dovolujeme si vás upozornit, že letošní letní dvojčíslo Čtenáře vychází **31. července 2013.**

Vaše redakce

Podivuhodný svět Svěrákových povídek

Napsat dobrou povídku je stejně těžké jako zkomponovat dobrou píseň. Píseň, kterou si broukají ženy při zehlení či mytí oken. Popište humorný příběh, při jehož vyprávění se lidé smějí. Z vytištěného textu jako by se humor vypařil. Pojednou na vás mžourají sucharská černá písmena na fádni bílé ploše. Jen málo autorů umí vystupňovat děj tak, aby si čtenář vzrušením počal okusovat brýle nebo nehty. Víím, co píší, neboť s vytvořením poutavého textu zápasím každodenně.

Před několika lety mě upoutala Svěrákova kniha s prostým názvem *Povídky*. Vydalo ji nakladatelství Fragment v roce 2008. Autorova nádherná čeština a geniální promyšlenost příběhů mě odsunula do království sádrových trpaslíků. Tehdy mě nejvíce oslovila povídka *Fotograf*, která ukazuje na Svěrákovi hluboké znalosti prostředí, atmosféry a metody výtvarné tvorby. Působivě popsal milostný úspěch svůdníka a podlehnutí ženy. Zdánlivě lehké vítězství však skončí prohrou.

V povídce *Horká neděle* Svěrák mistrně vyhrotil děj k velkému napětí hrozícím rozpadem rodiny. Pointa příběhu však končila naprosto nečekaně a humorně. Studnu s vodou fantazie má autor zřejmě bezednou. Dokazuje to povídka z úplně jiného soudku – *Za Přemkem Baštyřem*. Je neuvěřitelná. Z absurdního nápadu vytesal mistr pera naprosto přesvědčivý příběh zasazený do současné Prahy.

Jako každý den dopoledne fukám úporně do počítače své fantazie. Po hodině práce si protahuji záda a můj zrak spočine na novější povídkové knize Zdeňka Svěráka *Nové povídky* (Fragment, 2011). Dostal jsem ji od přítele, básníka Petra Petříčka. Kniha na mě mžourá černými písmeny názvu. Odstrčím ji kousek dál ze zorného pole očí. Je však neodbytná. Zírá ze stolu sugestivním zrakem kobry. Nakonec podléhám a beru ji do dlaní. Otevřením knihy do místnosti vlétl démon dokonalosti.

Kniha mě spoutala silou svých příběhů. Moc vybroušeného humoru nutí i zatrpkle k úsměvu. Je to odpočinková kniha, ale obdivuhodně vypilovaná. Nevšedně vystavěný děj s překvapivou pointou polapí čtenáře jako lep ptáčka. Již dlouho jsem nebyl tak zaujat čtením knihy. Z příběhů je cítit, že je inspiroval sám život. V některých příbězích jsem se poznal, v jiných spatřil své kamarády. Plavali jsme ve vlnách příběhů a viděli se skrz modravou vodu.

Strohé, ale naprosto přiléhavé ilustrace Jaroslava Weigla skvěle vystihují ducha povídek a dohromady tak tvoří harmonický celek knihy. Autoři se dlouho znají z divadla Járy Cimrmana. Možná i to hraje svoji přínosnou roli.

Spisovatel sám píše, že příběhy jsou odposlechnuty. Stačí mu útržek hovoru, kostra události a tvořivý Svěrák nabalí na dužinu reality vymyšlenou hmotu děje a ovoce je zralé. Povídky sbírají barvy z pestré palety života. Například v povídce *Ve vlaku* sahá autor až ke kořenům lidové vulgárnosti. Dělá to však tak mistrně, že se smějí i puritáni. Povídka *Sraz naší třídy* zase vyvrcholí naprosto nečekaným rozuzlením. Nejvíce mě však oslovil dojemný příběh v povídce *Betlémské světlo*. Historka na mě působila jako voda kapající do čisté studánky. Co věta, to kapka.

Jen málo autorů mě tak zaujalo. Svěrák to dokázal. Lehkou nadsázkou, jemnou erotikou, překvapivou, někdy dojemnou pointou. Vypnul jsem počítač.

LUDEK ŠVORC
 fotograf a spisovatel

NAPLE Sister Libraries – Český Těšín a Daruvar

Foto archiv knihovny

Videokonference mezi Českým Těšínem a Daruwarem při Noci s Andersenem. Zprava: Fanyňka Stehnová, vedoucí Ústřední knihovny pro chorvatskou národnost v Daruvaru, „chorvatský Andersen“ spisovatelka Ivana Brlić-Mažuravić, Romana Horvatová, ředitelka Pučky Knjižnice i čitaonice v Daruvaru

NAPLE (National Authorities on Public Libraries in Europe) je organizace sdružující veřejné knihovny nejen ve státech Evropské unie, včetně České republiky. Jejím hlavním cílem je podporovat vytváření zásad a strategií pro řízení veřejného knihovnictví.

NAPLE spolupracuje s evropskou nevládní organizací EBLIDA (zastřešující evropské národní knihovny) a společně požadují na Evropské komisi, aby podnítila další rozvoj knihovnictví, zejména pak posílení úlohy veřejných knihoven členských států, podpořila rozvoj knihovní infrastruktury z prostředků EU či nastolení odpovídající politiky v oblasti autorských práv.

Prostřednictvím sdružení NAPLE FORUM informuje o zásadních projektech, legislativních dokumentech, příkladech z praxe veřejných knihoven v jednotlivých zemích, přináší inspiraci pro rozvoj služeb.

Organizace NAPLE vyzvala evropské veřejné knihovny k účasti na svém programu Sister Libraries, tj. Sesterské knihovny, o kterém říká:

- je zcela otevřený a snaží se pomoci knihovnám rozvíjet oboustrannou spolupráci na téma, které je zajímavé;

- je neocenitelnou příležitostí pro knihovny zpestřit vlastní služby díky výměně zkušeností s knihovnou na opačné straně Evropy, která se zabývá podobnými programy;
- zvláště inspirující je spolupráce v oblasti práce s menšinami či etniky, kde je hledání cest a optimálních metod „na program dne“;
- k programu mohou přistoupit veřejné knihovny se sídlem v kterékoli členské zemi NAPLE, které chtějí najít v jiné zemi partnerskou knihovnu k vytvoření kooperačního programu;
- do NAPLE Sister Libraries jsou zapojeny veřejné knihovny například v Belgii, Česku, Finsku, Chorvatsku, Irsku, Polsku, Portugalsku, Rumunsku, Slovinsku, Španělsku, Francii, Anglii, Norsku, Švédsku či Dánsku;
- úkolem NAPLE Sister Libraries je usnadnění kontaktu a vytvoření základů pro tento druh spolupráce mezi evropskými veřejnými knihovnami.

V České republice se do programu zapojila Městská knihovna v Českém Těšíně, která se zabývá podporou multikulturních vztahů ve svém regionu. Vytváří programy na podporu občanské vzájemnosti ve vztahu k jiným národnostem v místě, realizuje multikulturní projekty pro děti i dospělé a věnuje se přeshraniční spolupráci s partnery na polské či slovenské straně, nyní i v Chorvatsku. Její aktivity pomáhá spolufinancovat Evropská unie z fondů pro regionální rozvoj, Ministerstvo zahraničních věcí nebo Ministerstvo kultury ČR.

Město Český Těšín (26 000 obyvatel) je přirozeným historickým centrem Těšínské Slezska, kde se po staletí vytvářela svěbytná kultura slezská, obohacená o národní prvky německé, židovské, české či polské. Multikulturní prostředí je nedílnou součástí každodenní atmosféry města a veřejná knihovna, vedle řady dalších kulturních institucí, si zde vydobyla významné postavení.

Když přišla výzva být nápomocni české krajské knihovně v Chorvatsku, bylo zcela přirozené, že českotěšínská knihovna bez váhání souhlasila. Vzniklo to vlastně docela jednoduše: u chorvatského moře (kde jinde?) se setkali český turista a český krajan. Český turista byl z Těšina, český krajan z chorvatského Daruvaru. Slovo dalo slovo a český turista se dozvěděl, že v Daruvaru žije nejpočetnější česká menšina v Chorvatsku, která sem přišla již v 18. století, že udržuje český jazyk, školství a kulturu. Že se živě zajímá o život v České republice a českou štafetu předává svým dětem. Český turista si vzpomněl, že v jeho městě je veřejná knihovna, kterou dobře zná, a ta by mohla české krajany v jejich snahách podporovat.

Daruvar je malebné lázeňské městečko 70 km od maďarských hranic. Žije zde 13 000 Čechů a 9000 Chorvatů. Česká menšina je v Daruvaru nejpočetnější v celém Chorvatsku, a proto zde sídlí například Svaz Čechů v Republice Chorvatsko nebo Ústřední knihovna pro českou národnost v Chorvatsku, Radio Daruvar, které vysílá již 45 let, vydavatelství Jednota, které vydává stejnojmenný časopis pro krajany v češtině. V Daruvaru mimo to najdeme Českou besedu (stejně jako v dalších chorvatských městech, kde působí krajské spolky), Českou školu J. A. Komenského, Školku Ferdý Mravence nebo Knihovnu Franty Buriana (významný český buditel v Chorvatsku).

A tak se společně v jejich hlavách zrodil nápad uspořádat pro českou krajskou knihovnu sbírku knih, a tím to také všechno začalo. Českotěšínské knihovně se nezdálo nic jednoduššího, než vyhlásit mezi občany města sbírku českých knih, které se stanou darem daruvarským krajanům. Ale znáte to: dary do knihovny, velmi ceněné jejich majiteli, mají zřídkakdy valnou cenu. A tak se sešlo opravdu jen málo titulů, které by důstojně mohly sloužit jako knižní dar do zahraničí. Mimo to nás chorvatské kolegyně ohromily svou znalostí současné české literatury a svými požadavky na konkrétní tituly. Nezbylo nic jiného, než se obrátit na renomované vydavatelství současných českých autorů, kterým je brněnský HOST, jehož tituly byly ze strany krajských knihovnic nejčastěji cito-

vány. Ředitel vydavatelství Tomáš Reichel reagoval velmi vstřícně a krajské knihovně daroval výběr ze současné knižní produkce. K výzvě se připojilo také nakladatelství AKROPOLIS v Praze. Soubor knih jsme odeslali prostřednictvím jednoho z českých učitelů, který byl v té době na dovolené na Moravě, a vrátil se zpět na svůj učitelský post do Daruvaru. Psal se rok 2011.

Ústřední knihovna pro českou národnost v Chorvatsku je součástí veřejné knihovny Pučka Knjižnica i čitaonica Daruvar. Vedoucí ústřední krajské knihovny je sympatická krajanica s českým jménem Fanyňka Stehnová, ředitelkou Pučky knjižnice i čitaonice pak bohemistka Romana Horvatová. Knihovna shromažďuje knihy a multimédia v českém jazyce.

Poté byl vytvořen společný těšínsko-daruvarský knihovnický web <http://www.knihovnasin.cz/naple-sister-libraries>, důležitý pro vzájemnou informovanost knihovníků a jejich čtenářů. Cílem webu je také seznámit veřejnost s českými krajany v Chorvatsku, neboť krajan-

ská otázka se občanů a jejich rodin hojně dotýká. Obecně je to záležitost, o které se v Česku, na rozdíl od jiných evropských zemí, příliš nemluví.

Společné projekty pro dětské čtenáře jsou prvními kroky partnerských knihoven. Již dvakrát (v roce 2012 a 2013) jsme se setkali o Noci s Andersenem prostřednictvím videokonference, měli jsme možnost se vzájemně seznámit. A tak se na dálku poznaly knihovnice obou knihoven, představitelé obou měst (pan starosta města Daruvar hovoří plynule česky stejně jako další představitelé školství a kultury). Setkaly se děti, které si navzájem předvedly svůj program.

V letošním roce probíhá projekt, ve kterém české i chorvatské děti připravují knihu o svém městě. Kniha budou na podzim prostřednictvím videokonference společně pokřtěny, a poté každá z nich poputuje do partnerské knihovny ke svým čtenářům. Počítáme s tím, že spolupráce zmíněných sesterských knihoven bude pokračovat. Pro příští rok připravuje českotěšínská knihovna společnou soutěž ve tvůrčím psaní pro děti a uvažuje o dalších aktivitách, které přiblíží našim spoluobčanům život krajanů v Chorvatsku.

JANA GALÁŠOVÁ

✉ jana.galas@knihovnatesin.cz

K nedožitým 85. narozeninám prof. Jiřího Cejпка

Život Jiřího Cejпка byl naplněn tolika smysluplnými aktivitami, že nám ani dnes nepřipadá, že už není mezi námi. Dodnes vycházejí jeho knihy, vysoce oceňované a žádané, dodnes pracujeme s jeho učebnicemi a odbornými texty. Vzpomínáme na jeho vlídné a přátelské jednání.

S panem profesorem Cejpkem jsem se poprvé setkala na Slezské univerzitě v Opavě jako vedoucí Ústavu bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty SU. Zнала jsem jeho práce, pár let před tím jsem měla na olomoucké univerzitě výběrové přednášky z dějin knihovnictví, pracovala jsem totiž v knihovně olomouckého muzea. Podíval se na mne svýma bystrými očima a zeptal se mě: „Proč neučíte na knihovnictví?“ Netušili jsme oba, že je to pro-rocká otázka. Za pár let, když už v Opavě nepůsobil, jsem se stala vedoucí oddělení knihovnictví na ústavu, který zakládal, a měla jsem možnost rozvíjet jeho odkaz.

Pan profesor Cejpek byl člověk statečný, mimořádně pracovitý, vstřícný a laskavý. Jeho životní cesta nebyla jednoduchá, užil si „radostí“ normalizace, kdy přišel o práci na vysoké škole, přitom vždy dokázal zabezpečit svoji rozrůstající se rodinu. Nenechal se otrávit a od knihovnictví odehnat.

Prof. Jiří Cejpek, CSc., se narodil v Jevíčku 20. února 1928. Byl absolventem Univerzity Karlovy v Praze, kde po studiích profesně také zakotvil, stal se knihovníkem Studijního lidovýchovného ústavu FF UK. Od roku 1956 vyučoval na Katedře knihovnictví a vědeckých informací. V roce 1968 byl jmenován docentem. Politické události roku 1968 zasáhly do jeho života takovým způsobem, že musel odejít z univerzity a působil pak na Slovensku ve Slovenské technické knihovně. Teprve po sametové revoluci se znovu vrací na Univerzitu Karlovu. V letech 1990 až 1994 zde vedl Katedru knihovnictví a informací FF UK. Byl jmenován vysokoškolským profesorem, v roce 1997 emeritním profesorem Univerzity Karlovy.

Od roku 1991 působil na Slezské univerzitě v Opavě. Vychoval několik generací knihovníků. Patřil k největším odborníkům na dějiny knihoven a knihovnictví, informační vědu a praktické potřeby knihoven. Stal se uznávanou osobností ve svém oboru, žádaným expertem v nastupující informační společnosti. Angažoval se v profesních i společenských knihovnických organizacích, byl spoluzakladatelem Svazu knihovníků a informačních pracovníků. Pracoval ve Vědecké radě FF UK, byl vedoucí Komise pro vysoko-

školské knihovny při Radě vysokých škol v ČR, členem České informační společnosti, působil v řadě dalších českých i zahraničních organizací. Spolupracoval mj. se španělskou profesorkou Emilií Curras, uznávanou odbornicí na informační vědu světového jména. Podílel se na inovaci Parlamentní knihovny ČR v Praze. Byl řešitelem řady výzkumných úkolů, pracoval v redakčních radách knihovnických časopisů (např. Národní knihovna).

Profesor Cejpek je autorem více než tři desítek knižních publikací a dalších tři set titulů vědeckých prací, uveřejňovaných u nás i v zahraničí (Polsko, Německo, Dánsko, Itálie, Austrálie aj.). Jeho knihy patří k základním zdrojům informací o knihovnictví a informační vědě (Informace, komunikace a myšlení, Dějiny knihoven a knihovnictví, Úvod do informatiky, Knihovnictví a informační studia, Úvod do právní informatiky, Informační systémy a školství, Architektura knihoven v historickém vývoji, Terminologický

slovník knihovnický a bibliografický aj.). Českou knihu a knihovnictví popularizoval také v relacích Čs. rozhlasu v Praze. Jeho práce byla oceněna i několika vyznamenáními, např. roku 2000 Cenou Z. V. Tobolky.

V závěru života trpěl Jiří Cejpek nevléčitelnou chorobou, přesto si splnil své velké přání, navštívil obnovenou slavnou Alexandrijskou knihovnu. Podílel se také na nové verzi etického kodexu českého knihovníka. V posledním roce svého života ještě stačil vydat další knihu týkající se informační vědy (Informace, komunikace a myšlení).

Prof. Jiří Cejpek, CSc., zemřel 26. prosince roku 2005 ve věku 77 let. Jeho život byl příkladem pracovitého člověka, který po sobě zanechal vědecký i lidský odkaz, ze kterého bude čerpat ještě řada generací knihovníků, informatiků a pedagogů.

MILADA PÍSKOVÁ

✉ milada.piskova@centrum.cz

Nejkrásnější české knihy roku 2012

Slavnostní ceremoniál, na němž byly v jednotlivých kategoriích soutěže předány Ceny ministryně kultury, se uskutečnil v letním refektáři kláštera premonstrátů v Praze na Strahově ve středu 24. 4. 2013.

Do 48. ročníku soutěže Nejkrásnější české knihy roku, v němž odborná porota hodnotila produkci českých nakladatelů roku 2012, byl zaslán dosud nejvyšší počet titulů – 270, z toho 40 prací bylo od studentů výtvarných a polygrafických škol. Soutěže se zúčastnilo 125 vydavatelských subjektů. Studentské práce pocházely ze šesti škol – z Prahy, Plzně, Olomouce a Zlína a vedly si úspěšně. Cena TypoDesignClubu a Cena Vojtěcha Preissiga putovaly do jejich řad. Nejvíce ocenění získaly opět nakladatelství Baobab a Arbor vitae.

Letmý pohled na kolekci oceněných titulů mnohé překvapí, tentokrát nepřevládají výpravné, důstojně se tvářící několikakilogramové svazky, ale knihy některé až skromné. Porota dala přednost publikacím, jejichž podoba je neotřelá, má vtip a posunuje knižní tvorbu spíše ideově než technologicky.

Technická komise, která klasifikovala knihy po polygrafické stránce, nevyřadila stejně jako ve dvou minulých ročnících pro technickou nezpůsobilost ani jeden titul. V kategorii Vědecká a odborná literatura soutěžilo 52 titulů, v kategorii Krásná literatura 51 publikací, v kategorii Literatura pro děti a mládež 46 titulů. Porota s potěšením konstatovala, že notoricky nejméně obsazovaná kategorie Učebnice pro školy a didaktické pomůcky v tištěné podobě zaznamenala nárůst. Oproti 11 titulům v minulém ročníku bylo přihlášeno titulů 20. Většinou však nešlo přímo o učebnice. Obrazových a fotografických publikací se tentokrát sešlo 40. Kategorie Katalogy byla obsazena 21 položkami.

Týden po skončení soutěže se porota sešla v Památníku národního písemnictví ještě jednou,

a to z potřeby ujasnit si, kam by v budoucnosti měla soutěž směřovat. Padl návrh, zda by nebylo od věci stávající kategorie zrušit a nechat se inspirovat obdobnou soutěží pořádanou ve Švýcarsku, kde skupina „nominátorů“ sleduje po celý rok knižní produkci a knihy do soutěže navrhuje. Porota by pak vybrala dvacítku publikací, které by se poté (opatřeny nálepkou či páskou s logem soutěže) prezentovaly jako „nejkrásnější“ knihy daného roku. Tyto podněty porota zaslala na MK ČR, které je spoluorganizátorem soutěže, k zamýšlení.

Soutěž o nejkrásnější knihy má dlouhou tradici. Byl to sběratel Arno Sáňka, jehož jméno nese studentská cena, který v roce 1928 podle zahraničních vzorů tuzemskou soutěž o nejkrásnější knihu inicioval a o rok později ji Spolek českých bibliofilů zorganizoval. Pravidelně se začala soutěž pořádat od roku 1965 pod názvem *Československé nejkrásnější knihy*. Od roku 1993 se soutěž jmenuje *Nejkrásnější české knihy roku* a jejími organizátory jsou Ministerstvo kultury ČR a Památník národního písemnictví. Kromě ocenění v jednotlivých kategoriích udílí své ceny Svaz polygrafických podnikatelů za typografické zpracování, TypoDesignClub za grafickou úpravu, SČUG Hollar za ilustraci. Cenu Vojtěcha Preissiga udělil letos popáté Spolek českých bibliofilů. Kolekce vítězných titulů putuje na výstavy a knižní veletrhy v tuzemsku i v zahraničí.

VÝSLEDKY

Vědecká a odborná literatura

1. Neobyčejné přirozenosti /Zuzana Brychtová, Irena Hradecká/ Univerzita Palackého Olomouc
2. BAM /kolektiv autorů/ Dům umění města Brna
3. Přednášky pro studenty architektury /Herman Hertzberger/ MOX NOX

Krásná literatura

1. Black book /Tomáš Roubal, autorská kniha/ Galerie Ferdinanda Baumanna
2. Hejno bez ptáků /Filip Doušek/ Toito
3. Slečny /Barbora Baronová, Dita Pepe/ Lukáš Hvozdecký – wo-men

Literatura pro děti a mládež

1. 12 hodin s Oskarem /Eva Maceková/ Baobab
2. Říkáni na přání /Pavčina Lörinczová/ Bylo nebylo
3. Cirkus ulice /Dagmar Urbánková/ Baobab

Učebnice, didaktické pomůcky v tištěné podobě

1. Rostlinopis /Jiří Dvořák/ Baobab
2. Deník Jakuba S /Monika Sybolová/ Národní galerie v Praze
3. Galerijní a muzejní edukace /M. Fulková, L. Hajdušková, V. Sehnalíková/ Vydavatelství UK PedF, Uměleckoprůmyslové museum v Praze

Knihy o výtvarném umění, obrazové a fotografické publikace

1. Město = Médium /Jan Matoušek, Vladimír 518, Markéta Vinglerová/ Bigg Boss
2. Zdeněk Ziegler For Eyes Only /V. Hudečková, Zuzana Lednická/ Terra cultura
3. Rytmus+Pohyb+Světlo /Alena Pomajzlová/ Arbor vitae

Katalogy

1. Karel Štědrý TUTU /Karel Štědrý, Martin Dostál, Jiří Příbáň/ Arbor vitae ve spolupráci s galerií 1. patro Praha
2. 1912. 100 let od otevření Obecního domu v Praze /kolektiv autorů/ Arbor vitae ve spolupráci s Obecním domem
3. Zlínský salon mladých 2012 /Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně

Studentské práce Cena Arna Sáňky

1. TOMÁŠ KOMPANÍK /Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně/ (Aha)
2. RENATA HOVORKOVÁ /VŠUP v Praze/ (J. H. Krchovský)
3. TOMÁŠ NEČAS (Tom Garcy) /VŠUP v Praze/ (7.zmen.se – KNIHA Tom Garcy)

Cena TypoDesignClubu

Aha /TOMÁŠ KOMPANÍK/ Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Cena SČUG HOLLAR

CHRUDOŠ VALOUŠEK za ilustraci titulu Hrábky Drábky Odpadky / Albatros Media

Cena Vojtěcha Preissiga

DANIELA RENČOVÁ /Západoč. univerzita v Plzni/ za studentskou práci Oči vážky, Krůpěj rosy

Cena svazu polygrafických podnikatelů

1. místo tiskárně T. A. Print za titul: Ivan Pinkava. Remains /Ivan Pinkava, Petr Vaňous/ PhDr. Martin Souček – Nakladatelství Arbor vitae

2. místo Tiskárnám Havlíčkův Brod za titul: Jaroslav Foglar – Jestřáb kronikářem /Petr Kotyky, Dorota Lábusová/ Labyrint v edici Gutenberg (ve spolupráci s PNP)
3. místo CPI Moravia Pohořelice za titul: Knihy a typografie /Martin Pecina/ Host

Čestné uznání tiskárně T. A. Print za největší počet přihlášených publikací vyrobených v nadstandardní kvalitě

–pnp–

Ceny předávané na veletrhu SVĚT KNIHY PRAHA 2013

Ve dnech 16. až 19. května se na Výstavišti Praha – Holešovice konal 19. ročník mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu, jehož čestným hostem bylo Slovensko a stěžejním tématem poezie – její rozmanité cesty a překládání.

Knižní veletrh bývá každoročně místem předávání řady cen za literární, slovníková a mapová díla, za propagaci české kultury v zahraničí, a také překladatelské anticeny Skřípec. V tomto přehledu vás seznamujeme s některými oceněnými díly a autory.

Kartografická soutěž Mapa roku 2012

Slavnostní vyhlášení výsledků již 15. ročníku soutěže Mapa roku proběhlo hned první den veletrhu. Odborná komise vybírala ze 104 kartografických děl, která přihlásilo 25 vydavatelů či autorů z celé ČR. Vítězem v kategorii *Atlasy, soubory a edice map* se stal **Atlas fenologických poměrů Česka** (Český hydrometeorologický ústav a Univerzita Palackého v Olomouci). V kategorii *Samostatná kartografická díla* zvítězila mapa **Stavební a dekorativní kameny Prahy a Středočeského kraje** (Česká geologická služba).

• Více o soutěži na www.czechmaps.cz/maparoku.

Cena Nadace Český literární fond

Rovněž první den veletrhu byly předávány významné ceny udělované Nadací ČLF. V letošním roce došlo k zásadní změně v počtu výročních cen, z původních šesti byly ponechány pouze dvě: **Cena Nadace Český literární fond za původní literární tvorbu** a **Cena za vědeckou literaturu**. Ta však byla přiřazena k Cenám Josefa Hlávky. Správní rada přistoupila k této změně především proto, že společenský a mediální ohlas cen NČLF neodpovídal vynaloženým prostředkům, a také proto, že je snaha přispět především k propagaci literárních děl, která Nadace podpořila granty. Tento cíl považuje za tím významnější, čím složitější se stávají podmínky pro jejich vytváření i publikování.

Expertní skupina pro literaturu navrhla správní radě Nadace ČLF do užšího výběru mýtoetymologické dílo D. Ž. Bora *Tajemný svět pravěku* a záznamy Jana Vladislava *Otevřený deník*. Cenu získal **Ivan Wernisch** za čítanku **Živ jsem byl!** s podtitulem **Zapomenutí, opomíjení a opovrhování** (Druhé město). Jedná se o specifickou sbírku textů autorů, hlavně prozaiků, kteří nezaslouženě zapadli ve své době v zapomnění.

Cena, jejíž součástí je finanční odměna ve výši 100 000 Kč, „*má podpořit autora v další literární tvorbě, zatímco nakladateli poskytnout zvýšenou publicitu o oceněném díle*“.

• Více na www.nclf.cz/ceny-nadace-clf-v-roce-2013.html.

Cena Jiřího Ortena 2013

Toto ocenění je určeno mladým autorům do 30 let, slavnostní vyhlášení proběhlo v podvečer 16. května. Porota vybírala z 24 přihlášených prací, na Cenu nominovala tyto tři autory: Tomáše Gabriela za sbírku poezie *Tak černý kůň tak pozdě v noci* (Literární salon), Jaroslava Žváčka za románovou prvotinu *Lístek na cestu z pekla* (Paseka) a Ondřeje Buddeuse za sbírku poezie *rorysy* (fra). **Cenu Jiřího Ortena** a šek na částku 50 000 Kč (a čtečku e-knih) si odnesl **Ondřej Buddeus za rorysy**. Soutěž organizuje Svaz českých knihkupců a nakladatelů, partnerem byl i letos Magistrát hl. města Prahy.

• Podrobnější informace na www.sckn.cz.

Cena Jiřího Theinera Paulu Wilsonovi

V pátek 17. května byla předána Cena Jiřího Theinera, kterou uděluje společnost Svět knihy žijící osobnosti či instituci, jež se svou prací významně podílí na šíření a propagaci české literatury v zahraničí. Cena je pojmenována po dlouholetém šéfredaktorovi časopisu *Index on Censorship*, který vychází ve Velké Británii od roku 1972 a zaměřuje se na problematiku svobodného slova. Donátorem ceny a stálým čestným členem komise je syn Jiřího Theinera – Pavel.

Letošním laureátem se stal kanadský novinář, literární kritik a překladatel **Paul Wilson** (1941). Od roku 1967 až do podepsání Charty 77 žil v Československu (kvůli podpisu byl vyhoštěn). Právě tato událost ho přivedla k práci pro českou kulturu v zahraničí. V roce 1978 se v Londýně podílel na založení hudebního vydavatelství Boží mlýn, které vydávalo i desky českého undergroundu. Po návratu do Kanady přidal k těmto aktivitám i překládání děl českých autorů – Josefa Škvoreckého, Ivana Klímy, Bohumila Hrabala a Václava Havla.

Paulu Wilsonovi vyšel v českém překladu v roce 2011 v nakladatelství Torst výbor esejů a kritických článků s názvem *Bohemian Rhapsodies*, věnovaných skupině Queen, kterou obdivuje.

• Více na www.svetknihy.cz.

Překladatelské anticeny Skřípec a Skřípeček za rok 2012

Upozorňování na „nejpovedenější“ překlady do češtiny vyvolává každoročně mimořádný zájem jak odborné veřejnosti, tak návštěvníků knižního veletrhu. Pokaždé se jedná o zvláštní druh závady, někdy možná okouřeně špetkou škodolibosti. Letošní členové odborné poroty Obce překladatelů ve složení Vratislav J. Slezák, Jiří Hanuš a Jan Seidl však hned v úvodu uvedli, že „*Skřípec nemá za cíl zostudit či znevážit odměněného překladatele či překladatelku a nakladatelství, nýbrž jen poukázat na pochybení v překladu a v ediční práci s tím, aby se obojí činnost zbavovala zbytečných omylů a dosahovala potřebné vysoké profesionální úroveň*“.

V pátečním odpoledni byly tedy předány anticeny **Skřípec** tentokrát rovným dílem dvěma titulům: knize **(Ne)milostivé léto L. B.** autorky **Very Vogeler** (překlad z němčiny Jindřich Brož; BVD s. r. o., 2012) a románem **Josefa Haslingera** s názvem **Jáchymov** (překlad z němčiny Libuše Čížmárová; JOTA, 2012).

Skřípeček za nebeletristický překlad obdržela publikace s názvem **Stalin** autora **Jeana-Jacquesa Marieho** (překlad z francouzštiny Tereza Cihelková; Naše vojsko, 2011).

V minulosti se už stalo, že si nakladatel pro anticenu přišel a dokonce se čtenářům za nekvalitní překlad a editorskou práci omluvil. Nakladatelství JOTA se však proti rozhodnutí poroty ohradilo a anticenu odmítlo. Dokonce připustilo, že využije všech právních prostředků a podá žalobu k příslušnému soudu. Tak uvidíme, jak to nakonec dopadne.

• Podrobnější informace na www.obceprekladatelů.cz/.

Cena Česká kniha 2013

Novinkou mezi literárními cenami je Česká kniha, projekt, který se zrodil v roce 2011 „*mezi Prahou a Paříží v hlavách několika autorů a překladatelů*“. Je nezávislý a organizačně jej zajišťuje Občanské sdružení Cena Česká kniha se sídlem v Praze. Cena byla poprvé udělena na jaře loňského roku a má každoročně upozornit na jednu českou prozaickou knihu vydanou domácími nakladateli v průběhu předchozího roku. Inovačním prvkem této ceny je navazování vztahů se světovými nakladateli, kteří budou motivováni k překladům vítězných knih, a rozšíří tak povědomí evropských čtenářů o současné české beletrii.

Za účasti zahraničních hostů z Francie, Rakouska, Polska, Slovinska a Ruska proběhlo v pátečním pozdním odpolední slavnostní předání **Ceny Česká kniha**. Získala ji **Jakuba Katalpa** za román **Němci** (Host). Odborná porota se letos rozhodla zveřejnit i jména dvou autorů, kteří se dostali mezi finalisty boje o Cenu. „*Stříbrná*“ pozice připadla Petru Šabachovi za román **Máslem dolů** (Paseka), „*bronzová*“ Veronice Bendové za románový debut **Nonstop Eufkrat** (fra). Poprvé udělenou **Cenu čtenářů České knihy** pak obdržela Kateřina Tučková za román **Žitkovské bohyně** (Host). Svůj hlas jí odevzdalo 238 z celkového počtu 555 hlasujících čtenářů.

• Více informací je možné získat na www.ceskakniha.com.

Na knižním veletrhu byly také slavnostně předány ceny **Slovník roku 2013**. Protože jsme výsledky soutěže otiskli v březnovém čísle Čtenáře (s. 114), do tohoto přehledu jsme je nezahrnuli.

Připravila **OLGA VAŠKOVÁ**

RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE

Knihy v knihách Jaroslava Foglara

Ve zvláštním citovém kouzlu, v záhadné a přeci srozumitelné blízké atmosféře Foglarových děl, v nichž se teskná poezie dospívajícího mládí pojí s jeho toužením po vzrušených zážitcích a kráse, mají knihy a čtenáři své specifické místo; i v nich autor vyjadřuje celoživotní lásku k literární práci, ale především ke skutečnosti. Ji překonává osobní život a osamocení; ostatně nad jiné výmluvně to potvrzují Foglarovy věcné, srdcem a barvami psané příběhy čtené generacemi a pojednávající o osudech mladých lidí v kontrastní harmonii temných uliček měst a sluncem vonící přírody...

Foglar věří v kladný vliv těch knih (sám se o tom přesvědčil), v nichž je, jak na jednom místě uvádí, obsažena „*krása, která čtenáře uchvacuje a zkrásluje jejich mysl*“.¹⁾ O čtení se ostatně ve Foglarových knihách hovoří velmi často, jak to dokládá rozmluva dvou chlapců před knihkupeckým výkladem. „*Čteš hodně? A jak? Podívej – nová třetovka!*“ Trent, podle Foglara „*důstojný nástupce slavného Karla Mave, byl oblíbený autor některých chlapců*“. Jeho knihy byly populární proto, že „*Jovořily vždy jen o tom, co se těm hochům líbilo a co vyhovovalo jejich představám, uměrným věkům*“ a „*nepsalo se v nich o žádných zamilovaných, ani se v nich neřešily problémy, pro které hoši ještě neměli pochopení*“.²⁾

1995, roč. 47, č. 7–8, str. 288

1975, roč. 27, č. 4, str. 114

BRATŘI ČAPKOVÉ a jejich rodný kraj

Snad každý z nás má určitý a málokdy zanedbatelný vztah ke svému rodišti, k rodnému kraji, k místům, k nimž mnohdy — zvláště po letech — cítí silné pouto, ať už proto, že jej životní cesta zavála daleko od domova, nebo naopak zůstává ve svém kraji natrvalo usazen, a aniž by často dovedl zdůvodnit proč tomu tak je. Tím spíše objevujeme mnohdy úzké regionální vztahy u tvůrčích osobností, umělců, zvláště pak spisovatelů. Jsou mezi nimi i slavní, kteří celým svým dílem nebo podstatnou složkou tvůrčího odkazu jsou

tě a činnosti člověka? Odpovězme přímo slovy Karla Čapka: „*Rodný kraj je kraj dětství, kraj prvních a proto i nejsilnějších dojmů, objevů a poznatků. Člověk se tam nemusí vracet, protože tam vlastně neprestal žít, ať se octne kdekoli. Rodný kraj je jako rodný jazyk; i kdyby někdo mluvil nebo psal jiným jazykem, nepřestane myslet i sňít jazykem svého dětství. To není vliv, nýbrž něco původnějšího a silnějšího: to je kus vlastní duše a osobnosti*“.

1975, roč. 27, č. 4, str. 115

Kdyby knih nebylo, suroví bychom byli všichni a neučení.

1965, roč. 17, č. 1, obálka

J. Á. Komenský

1965, roč. 17, č. 7, str. 248

U Josefa Škvoreckého

Herečka Zdena Škvorecká, ta holka, co jí autor Vaší „*Zbabělci*“ potkal v Praze, mě vítá ve dveřích, pak i Josef Škvorecký a oba Škvoreckých kocouři. Tím je celá společnost pohromadě a beseda může začít. Jdu rovnou do toho:

Málokterý román vyvolal u nás tolik diskusí jako Vaší „*Zbabělci*“. Někteří lidé říkají, že je to vůbec jediný český román po roce 1945, který pravdivě odráží skutečnost. Naopak jeden kritik prvního vydání označil tento román za „*politicko-martýrní a živý*“.

Myslite dnes, že to je politicko-zasloužený? Osudek o „*Zbabělci*“ samozřejmě musím ponechat čtenářům a kritice. Sám bych upozornil

Eva Jehličkaová

dinou lživou větu, to jest jedinou větu, o její pravdivosti není absolutně přesvědčen, je jak spisovatel vyřízen. Věřím Hemingwayovi a říkám se podle něho. Píši si pro sebe a nemyslím, že

Ladislav Vacina

Svět knih paní Dobromily

K dvojímu výročí M. D. Rettigové

Dvě letošní výročí upozorňují na zajímavou a nepříliš připomnanou postavu našeho národního obrození, spisovatelku Magdalenu Dobromilu Rettigovou. Dvě stě let uplynulo počátkem roku od jejího narození ve Všeradcích na Hořovicku, sto čtyřicet let je tomu letos v srpnu, co zemřela ve východočeské Litomyšli. Je jednou z mála žen, které

1985, roč. 37, č. 6, str. 197

1965, roč. 17, č. 7, str. 249

MINUTY s Hrabalem

Závěry z interview, který se neuskutečnil

Setkali jsme se toho dne k večeru a malý interview téměř utulil na nitce. Nebylo z něj nic, neboť Hrabal není kovář. Pro psa, pro velmi významného psa, který mu je společníkem na dlouhých cestách podle Labe, na cestách, které se občas změni v básně v próze, jeť pak usuzuje čtenáře svou novost a svérázností. Tyto osmělé rozmluvy se zatím nemají. Jsou snahy jakýmsi kladubem, v němž dostávají prouhy tvar zlatých zářezů mezi lidmi, které má Hrabal nejraději: jsou to lidé tak trochu na periferii života — „*Pábitelé*“ a jim podobní, ale jsou to lidé „*perleťkou na dně*“, která je pozváním nad průměr a která je kvalitou, již ostatní senechdělí.

Zvláštní sympatie k těmto lidem, jejichž vzdálené prostínkové osudy nestály dosud nikomu za umělecké studněti, byla pro Hrabala příznačná již v době, kdy neměl tušení, že jeho osudem bude stát se spisovatelem a dokonce jedním z nejpozoruhodnějších. K silným gramozmám to

Městská knihovna v Praze nabízí lék na nudu – stolní hry půjčuje také domů

Strýc Pepin z Hrabalových *Postřizín* doporučoval na nudu pořízení medvídků mývala. Je celkem jasné, že divoké zvířátko by asi nebylo z domácích prostředí nadšené. Pokud na něm však trváte, je možné si ho v Artotéce půjčit jako originální grafiku Jitky Walterové. Anebo nudu zahnat úplně jinak, třeba hraním stolních her.

Kromě čteček e-knih, obrazů, filmů, hudby, map, časopisů a knih si nově v Městské knihovně v Praze půjčíte i **stolní hry**. Jedná se o soubor toho nejlepšího z českého trhu, vybraný ve spolupráci s Klubem deskových her Paluba, s přihlédnutím k nominacím či získaným oceněním. A samozřejmě také k tomu, že hry se budou hrát a půjčovat v knihovně – podmínkou byla tedy jednodušší pravidla, doba hraní,

množství dílků nebo téma a průběh hry.

Dnes nabídka obsahuje například hry *Dixit*, *Dobble*, *Afrika*, *Jak dostat infarkt*, *Bílé historky*, *Dominion*, *Take-noko*...

Kde a jak si hru půjčit?

Hry si můžete **zahrát přímo v knihovně**, stačí si o ně požádat u výpůjčního pultu knihovníka a najít si vhodný koutek. Hry k hraní nabízejí pobočky Barandov, Bohnice, Břevnov, Dědina, Dejvice, Dům čtení, Hostivař, Chodov, Korunní, Krč, Modřany, Oskar, Prosek, Spořilov, Ústřední knihovna, Záhřebská.

Ale hry si můžete **půjčit i domů** a pustit se do toho s celou rodinou. Výpůjční doba je čtyři týdny s možností prodloužení, pokud na hru není

rezervace. Hry k půjčování nabízejí pobočky Smíchov, Spořilov, Ústřední knihovna, Záhřebská. Na hry se nevztahuje služba *Rezervace s dovozem* ani možnost vrácení všude, je tedy třeba si ji vyzvednout na konkrétní pobočce a tam také vrátit.

Hru si může půjčit zdarma čtenář Městské knihovny v Praze s platným čtenářským průkazem. Domů si lze půjčit vždy jen jednu hru na jeden čtenářský průkaz. Hry jsou, jako každý jiný titul, vyhledatelné v on-line katalogu. Čtenářská kategorie je „společenská hra“. Seznam her je na webu http://search.mlp.cz/?lang=cz#/c_s_ol=navigation-eq%2Bngeneric4%3A^%22hra%22%24n%24.

Sláva vítězům, čest poraženým!

LENKA HANZLÍKOVÁ, TZ MKP

ČTENÁŘ ROKU 2013 je ze Slaného

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR pokračoval v letošním roce v tradici oceňování nejlepších čtenářů veřejných knihoven. V průběhu propagační kampaně *Březen – měsíc čtenářů* knihovny pravidelně každý rok hledají své nejlepší čtenáře, aby je vyhlásily jako **Čtenáře roku**. Cílem této aktivity je posilovat společenský význam a prestiž četby a ocenit ty, kteří služby knihoven nejvíce využívají.

V roce 2013 knihovny hodnotily své **dětské čtenáře** – tj. čtenáře ve věku do 15 let, kteří často navštěvují knihovnu sami nebo v doprovodu rodičů, rádi se účastní aktivit své knihovny, alespoň jednou měsíčně si vypůjčí knihy domů a na požádání knihovnice (knihovníka) prokážou, že tyto knihy přečetli. V průběhu března byli vyhod-

noceni dětští čtenáři nejen jednotlivých knihoven, ale také všech krajů a celostátní vítěz byl slavnostně představen 24. dubna v přímém přenosu České televize v rámci předávání cen Magnesia Litera.

Celostátním vítězem akce Čtenář roku 2013 se stal desetiletý Jakub Hospodářský, čtenář Knihovny Václava Štecha Slaný. Kubu přivedla do knihovny jeho maminka jako prvňáčka a tady dostal roční registraci a čestnou průkazku do knihovny. Zpočátku ho nejvíce zajímal počítač, ale postupně si začal půjčovat knížky, víc a víc. Již v loňském roce vyhlášovali ve Slaném *Nejlepšího dětského čtenáře knihovny* a Kuba byl na druhém místě. Do knihovny chodí takřka každý den. Schází se tu s kamarády u počítačů

My čteme! A co vy?
skip SKANSKA

a pak si většinou nabere nějaké knížky. Čte od každého něco: dětskou beletrii od I. Březinové nebo M. Kratochvíla, komiksy, knihy o zvířatech, dobrodružné knížky od T. Breziny, „upírárný“ od D. Shana, opravdu všechno možné. Kuba se dobře učí a jeho malá sestřička Pavlínka je už také čtenářkou knihovny. **V roce 2012 Jakub přečetl 209 knih!**

Akci oceňování Čtenáře roku 2013 podpořily firmy SKANSKA a McDonald's.

–skip–

Moravské knihovnice převzaly v Dánsku ocenění za Noc s Andersenem

Jana Fuksová ve svém příspěvku popisuje cestu dvou knihovnic z Uherského Hradiště za významným oceněním. Pro Hanu Hanáčkovou a Miroslavu Čáповou bylo úterý 2. dubna 2013 mimořádným dnem. V dánském Odense převzaly totiž cenu od Hans Christian Andersen Award Committee. Před třinácti lety vymyslely a zrealizovaly vůbec první Noc s Andersenem. Na začátku ji prožilo v knihovně Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti pětadvacet dětí, letos se do této akce zapojilo dvacet tisíc školáků na celém světě. Dánský výbor od roku 1996 oceňuje za propagaci a rozšiřování znalostí o Hansi Christianu Andersenovi organizace, projekty i jednotlivce z celého světa. Před několika lety dostala cenu například i dánská královna Markéta II. (*Mladá fronta Dnes: Zlínský kraj*, č. 77, s. 1, 2. 4. 2013)

Ve Zlíně začalo Literární jaro

Ve Zlíně začal 8. dubna festival Literární jaro 2013. V rámci festivalu se představí například spisovatelka, esejistka a básnička Sylva Fischerová. Dále literární historik Vladimír Karfík, spisovatel Jiří Stránský nebo režisér Hynek Bočan aj. Festival se zaměřuje na autorská čtení a moderované besedy se samotnými autory, organizuje setkání s literárními osobnostmi. V průběhu festivalu se mimo jiné bude diskutovat o knihách, čtenářích a knižním trhu (spisovatelka Markéta Hejkalová a literární teoretik Jiří Trávníček). (*ČTK – Lidové noviny: Kultura*, č. 83, s. 9, 9. 4. 2013)

Vítězství románu

Ivan Hartman v článku seznamuje s výsledky knižních cen Magnesia Litera 2013. Kromě jiného uvádí, že letošní vítězství čtyř českých románů je pravděpodobně nejvýraznější za dobu udělování cen Magnesia Litera. Před změnou pravidel v roce 2010 se české původní próze ani zdaleka tak nedařilo. Pořadatelé v této kategorii proto dovolili dvakrát více nominací (šest), některé kate-

gorie naopak zrušili. Ceny Magnesia Litery se udělovaly 24. dubna na Nové scéně pražského Národního divadla. Knihou roku 2013 se stal román Jiřího Hájíčka *Rybí krev*, dalšími oceněnými byly české romány *Stropy* Zuzany Brabcové (Litera za prózu; vyd. Druhé město), *Lístek na cestu z pekla* Jaroslava Žváčka (Dillia Litera za objev roku; vyd. Paseka) a *Žitkovské bohyně* Kateřiny Tučkové (Kosmas Cena čtenářů; vyd. Host). Literu za knihu pro děti a mládež získal poprvé komiks, a to *Velké dobrodružství Pepíka Střechy* autora Pavla Čecha (vyd. Petrkov). Literu za poezii převzal Jakub Řehák za *Past na Brigitu* (vyd. fra). ČEZ Literu za literaturu faktu si odnesl Jiří Křestán za knihu *Zdeněk Nejedlý* (vyd. Paseka). Literu za nakladatelský čin získalo nakladatelství Druhé město za vydání knihy *Živ jsem byl!*, kterou z textů zapomenutých autorů sestavil Ivan Wernisch. Literu za překladovou knihu *Z lemu snu* obdržela Věra Koubková za překlad třiceti krátkých básní současného německého autora Richarda Pietrasse (vyd. Revolver Revue). (*Hospodářské noviny: Kultura*, č. 81, s. 9, 25. 4. 2013)

E-knihy – rychlé literární občerstvení?

Zuzana Kulhánková ve svém článku rozebírá výhody a nevýhody elektronických knih, zabývá se otázkou, zda e-knihy nahradí ty tištěné. Jako nevýhodu e-knih uvádí jejich relativně vysokou cenu, jež představuje 50–75 % ceny tištěné knihy, a také, že je po přečtení nemůžeme ani darovat ani prodat do antikvariátu. Výhodu vidí v jejich lehké váze, přenosnosti a anonymitě při čtení na veřejnosti a také, zvláště u odborných knih, v snadné práci s textem. Na druhou stranu čtenáři náročnější beletrie, literatury faktu a odborných knih stále dávají přednost tištěným svazkům. Navíc lidé, kteří kupují elektronické knihy, nepřestávají kupovat knihy tištěné. Zmiňuje, že důvodem může být velký počet elektronických nosičů (magnetofonové pásky, kazety, několik verzí disků aj.), z nichž mnohé dnes už nefungují. (*Biblio Literární noviny: Časopis pro čtenářskou veřejnost – o knihách ze všech stran*, 2013, roč. 1 [6.], 28. 3. 2013, s. 24–25)

Před 235 lety, 2. 7. 1778, zemřel francouzský spisovatel a filozof švýcarského původu **Jean-Jacques Rousseau** (*1712), autor románu *Julie aneb Nová Heloisa*, pedagogické románu *Emil aneb O výchově, filozofických spisů *Rozprava o vědách a umění, Rozprava o původu a základech nerovnosti mezi lidmi* či *O společenské smlouvě* nebo autobiografických *Vyznání*.*

Před 90 lety, 2. 7. 1923, se narodila básnička **Wisława Szymborska** (†2012), nositelka Nobelovy ceny za literaturu (1996); z jejího díla vyšly české výbory *V Hérakleitově řeči* a *Konec a počátek* a v jednom svazku sbírky *Okamžik, Dvojtečka* a *Tady*.

Před 30 lety, 2. 7. 1983, zemřel český spisovatel **Vladimír Neff** (*1909), autor románové pentalogie *Sňatky z rozumu, Císařské fialky, Zlá krev, Veselá vdova* a *Královský vozataj* o osudech dvou pražských měšťanských rodů Bornů a Nedobylů, odehrávající se od poloviny 19. století až po druhou světovou válku, podle níž vznikly úspěšné seriály *Sňatky z rozumu* (1968) a *Zlá krev* (1986); dále napsal např. romány *Třináctá komnata, Srpnovští páni, Trampoty pana Humbla* nebo historickou trilogii ze 17. století *Královniny nemají nohy, Prsten Borgiů* a *Krásná čarodějka*; je také autorem knihy *Filosofický slovník pro samouky neboli Antigorgias*.

Před 130 lety, 3. 7. 1883, se v židovské rodině v Praze narodil **Franz Kafka** (†1924), německy píšící spisovatel, dnes jeden z nejproslulejších autorů světové literatury. Za svého života však publikoval jen malý zlomek díla, vše ostatní vycházelo až po jeho předčasné smrti, a to zejména péčí jeho přítele Maxe Broda, který nedodržel Kafkovu prosbu, aby všechna jeho díla zničil. Naopak, dnes vedle povídek a románů čteme i Kafkovy deníky a korespondenci, především s jeho snoubenkou Felicí nebo s přítelkyní Milenou Jesenskou, ale také s rodinou a přáteli (např. právě s M. Brodem). Kafka pracoval jako úředník a ve volném čase se věnoval psaní. Mnohá díla zůstala nedokončena, mezi nimi i nejznámější romány *Proces* a *Zámek*. Dále jmenujme např. román *Nezvěstný (Amerika)* či povídky *Proměna, Venkovský lékař, Popis jednoho zápasu, Ortel, V kárném táboře* a další. V letech 1997 až 2007 vyšlo jeho dílo poprvé kompletně česky (13 svazků spisů v Nakladatelství Franze Kafky).

Před 165 lety, 4. 7. 1848, zemřel francouzský spisovatel **François-Auguste-René de Chateaubriand** (*1768), autor novel *Atala* a *René*.

Před 480 lety, 6. 7. 1533, zemřel **Ludovico Ariosto** (*1474), italský básník, autor eposu *Zuřivý Roland*.

Před 120 lety, 6. 7. 1893, zemřel francouzský spisovatel **Guy de Maupassant** (*1850), autor slavného, několikrát zfilmovaného románu *Miláček* a povídky *Kulička*.

Před 25 lety, 9. 7. 1988, zemřel **Miloš Václav Kratochvíl** (*1904), český prozaik, filmový scenárista, dramaturg a pedagog, autor románů a novel hlavně s historickou tematikou: *Král obléhá halenu, Lásky královské, Pochodeň, Mistr Jan, Jan Žižka, Jan Želivský, Husitská kronika, Dobrá kočka, která nemlsá, Život Jana Amose, Matyášův meč, Osamělý rváč, Veronika, Komediant, Evropa tančila valčík, Evropa v zákopech* a dalších; ve filmu spolupracoval často s režisérem Otakarem Vávrou, a to i na adaptacích vlastních knih (husitská trilogie, *Putování Jana Amose, Komediant, Veronika*).

Před 85 lety, 10. 7. 1928, se narodil český básník **Karel Šiktanc**, zatím jediný dvojnásobný nositel Ceny Jaroslava Seiferta (1989 a 2011), dále Státní ceny za literaturu (2000) a Ceny Magnesia Litera za sbírku *Zimoviště* (2004); autor básnických knih *Adam a Eva, Český orloj, Jak se trhá srdce, Srdce svého nejez, Ostrov Štvanice, Hrad Kost, Šarlat, Vážná známost, Nesmír* aj.

Před 95 lety, 14. 7. 1918, se narodil **Ingmar Bergman** (†2007), švédský divadelní, operní a filmový režisér, scenárista a spisovatel. Ač je znám především jako filmař – patří k nejvýznamnějším režisérům světové kinematografie –, zasáhl výrazně také do oblasti divadla a literatury a řadí se k předním švédským spisovatelům. Vedle dvou pozoruhodných autobiografií *Laterna magica* a *Obrázky* přepsal do literární podoby množství svých scénářů; od poloviny 80. let už točil jen zřídka a pouze pro televizi a některé scénáře světil jiným režisérům (*Dobrá vůle, Nedělníatka, Soukromé rozhovory, Nevěra*). Jeho snímky *Jako v zrcadle, Pramen panny* a *Fanny a Alexander* získaly Oscara za nejlepší cizojazyčný film. Z dalších jmenujme *Sedmou pečeť, Lesní jahody, Personu,*

Mlčení, Hodinu vlků, Hanbu, Hadí vejce, Šepoty a výkřiky, Scény z manželského života, Tvář v tvář, Podzemní sonátu či filmovou verzí Mozartovy *Kouzelné flétny*.

Před 10 lety, 15. 7. 2003, zemřel chilský spisovatel **Roberto Bolaño** (*1953), který se proslavil románem *Divocí detektivové* a po své předčasné smrti pak rozsáhlým románem *2666*; česky dále vyšla novela *Chilské nokturno* a kniha fiktivních portrétů *Nacistická literatura v Americe*.

Před 240 lety, 16. 7. 1773, se narodil **Josef Jungmann** (†1847), český filolog, lexikograf, spisovatel a překladatel, mj. přeložil Miltonův epos *Ztracený ráj*.

Před 90 lety, 16. 7. 1923, zemřel český spisovatel **Karel Klostermann** (*1848) zaměřený na oblast Šumavy; představitel realismu a tzv. venkovské prózy, jehož sebrané spisy obsáhly přes čtyřicet svazků románů, povídek, črt, fejetonů a skic, i část soustavných pamětí; k nejznámějším dílům patří román *Mlhy na blatech*.

Před 10 lety, 16. 7. 2003, zemřela kanadská spisovatelka amerického původu **Carol Shieldsová** (*1935), autorka románu *Deníky tesané do kamene*, za který získala Pulitzerovu cenu, Národní knižní cenu kruhu kritiků, kanadskou Governor General's Award a nominaci na Man Bookerovu cenu; česky vyšel ještě román *Ledaže*.

Před 125 lety, 17. 7. 1888, se narodil **Šmuel Josef Agnon** (†1970), novohebrejský spisovatel původem z Haliče, později žijící v Izraeli, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1966); z jeho díla vyšel česky výbor *Šátek a jiné povídky*.

Před 120 lety, 19. 7. 1893, se narodil ruský básník, prozaik a dramatik **Vladimir Majakovskij** (†1930), zakladatel ruského futurismu, autor poem *150 000 000, Vladimír Iljič Lenin, Vojna a svět, Člověk, Miluji* nebo *Misteria Buffa* či dramatu *Štěnice*.

Před 85 lety, 20. 7. 1928, se narodil český prozaik, dramatik a básník **Pavel Kohout**, autor řady románů a autobiografií (*Z deníku kontrarevolucionáře aneb Životy od tanku k tanku, Bílá kniha o kauze Adam Juráček, Katyně, Nápady svaté Kláry, Kde je zakopán pes, Hodina tance a lásky, Konec velkých prázdnin, Sněžím, Hvězdná hodina vrahů, Ta dlouhá vlna za kylem, Cizinec a Krásná paní, Můj život s Hitlerem, Stalinem a Havlem* aj.) a mnoha her i dramatičací (např. *Zářijové noci, Taková láska,*

Třetí sestra, Válka s mloky, August August, august, Válka ve třetím poschodí, Pat aneb Hra králů, Ubohý vrah, Amerika, Život v tichém domě, Marie zápasí s anděly, Atest, Marast, Ruleta, Ecce Constantia, Kyanid o páté, Nuly, Malá hudba moci aj.); vedle Karla Čapka je zatím jediným českým dramatikem, jehož hra byla uvedena na Broadwayi (dramatizace povídky Leonida Andrejeva *Ubohý vrah*). Začínal jako přesvědčený komunist a autor budovatelské poezie, po roce 1968 se ale stal kritikem režimu a zakázaným spisovatelem, stál u zrodu Charty 77, v roce 1978 mohl odjet na roční pracovní pobyt do Vídně, návrat mu ale nebyl povolen a byl zbaven čs. občanství. Po roce 1990 se vrací do Prahy.

Před 80 lety, 20. 7. 1933, se narodil americký prozaik a dramatik **Cormac McCarthy**, nositel Národní knižní ceny za román *Všichni krásní koně* (1. díl tzv. *Hraniční trilogie*) a Pulitzerovu cenu za *Cestu*, autor předlohy k oscarovému filmu *Tahle země není pro starý*; dalšími romány jsou *Strážce sadu, Vnější tma, Dítě Boží, Suttree, Krvavý poledník aneb Večerní červánky na západě, Hranice a Město na planině* (2. a 3. díl *Hraniční trilogie*). Všechny vyšly i v češtině, stejně jako hra *Vlak Sunset Limited*. Patří k nejvýznamnějším a nejlepším americkým spisovatelům druhé pol. 20. století.

Před 170 lety, 22. 7. 1843, se narodil český spisovatel **Antal Stašek** (†1931), autor románů *O ševci Matoušovi a jeho přátelích* či *V temných vírech* nebo povídek *Blouznivci našich hor*.

Před 125 lety, 23. 7. 1888, se narodil americký spisovatel **Raymond Chandler** (†1959), autor kriminálních románů s proslulou postavou soukromého detektiva Phila Marlowa, představitel tzv. drsné školy americké detektivky (např. *Sbohem buď, láska má, Dáma v jezeře, Sestřička, Vysoké okno, Loučení s Lennoxem*).

Před 185 lety, 24. 7. 1828, se narodil ruský spisovatel, filozof, kritik, publicista a revolucionář **Nikolaj Gavrilovič Černyševskij** (†1889), autor románu *Co dělat?*

Před 90 lety, 25. 7. 1923, se narodil český spisovatel **Jaroslav Putík**, autor románů *Smrtečná neděle, Brána blažených, Muž s břitvou, Volný let volliérou, Proměny mladého muže, Plyšový pes* aj.

G'day! Již podruhé se vám hlásím z australské Canberry.

Národní knihovna Austrálie (NLA) přešla začátkem letošního roku na katalogizaci podle nových katalogizačních pravidel Resource Description and Access (RDA). Jedná se o jednu z nejzásadnějších změn za několik posledních desetiletí, která má vliv nejen na NLA, ale i ostatní australské knihovny a v neposlední řadě také uživatele. Přestože šlo o logisticky velmi náročnou akci, díky důkladné přípravě proběhl celý projekt hladce a bez problémů.

Nová pravidla RDA nahradila dosavadní Anglo-americká katalogizační pravidla (AACR2R) vytvořená v roce 1978, která jsou v současnosti již zastaralá a neodpovídají potřebám digitálního věku. Na přípravě RDA se pracovalo od roku 2005 a NLA je spolu s několika dalšími národními knihovnami včetně Kongresové knihovny a Britské knihovny jejich spoluautorem.

Přechod na RDA se v NLA připravoval od roku 2010 a pracoval na něm malý projektový tým čítající pouhých dva a půl členů plus vedoucí projektu. Během tohoto období bylo zapotřebí naplánovat projekt implementace a připravit školení katalogizátorů a dalších zaměstnanců, včetně materiálů a podkladů pro školení. Implementace obnášela úpravy knihovnických systémů, zejména ILMs a Libraries Australia (systém pro australské knihovny, který zahrnuje mimo jiné souborný katalog založený na Australské národní bibliografické databázi, podporu pro MVS a dodávání dokumentů a přebírání katalogizačních záznamů) a dalších systémů na ně napojených, a vytvoření nových katalogizačních politik pro RDA. V neposlední řadě pak bylo nutné proškolení všechny katalogizátory.

Školení pro přechod na nová katalogizační pravidla probíhalo ve dvou fázích. Nejprve byli během září až prosince 2012 vyškoleni interní školitelé NLA a externí školitelé z jednotlivých státních knihoven, pedagogové knihovnických škol a poskytovatelé vzdělávacích kurzů. Tohoto školení se účastnili také zaměstnanci Národní knihovny Nového Zélandu. Školení vlastních zaměstnanců NLA pak probíhala v období od ledna do března 2013 a podílelo se na nich osm interních školitelů NLA, vyškolených během první fáze. V této fázi se uskutečnilo postupně osm kurzů, každý v rozsahu šesti půl dnů, během kterých bylo vyškoleni téměř sto katalogizátorů NLA.

Pro implementaci RDA byl zvolen systém postupného přechodu (tzv. rolling implementation), kdy jednotliví katalogizátoři mohli začít katalogizovat podle RDA okamžitě po absolvování školení, takže došlo k určitému souběhu katalogizace podle starých a nových pravidel. Implementace byla úspěšně ukončena k 31. 3. 2013 a od dubna již NLA katalogizuje pouze v RDA.

Za samostatnou zmínku stojí systém školení, které bylo organizováno zábavnou a motivující formou a významnou roli v něm sehráli křížovky, osmisměrky, Drákula, Hobit a maskot celého projektu – medvídek FR-Bear (pozn. aut.: *slovní hříčka založená na anglické výslovnosti FRBR*). Další motivační prvek školení byl inspirován australskou praxí při udělování řídičských průkazů. Všichni katalogizátoři obdrželi na začátku kurzu žlutou obdélníkovou ceduli s velkým černým L jako označení „katalogizátora ve výuce“ (podle tzv. „learner's plate“, kterou musí být označena auta řidičů, kteří se učí řídit). Na tu si mohli přilepit jednu zlatou hvězdičku za každý správně zkatologizovaný záznam v RDA. Po získání pěti zlatých hvězdiček vyměnili žlutou ceduli za bílou s velkým červeným P (podle tzv. „provisional plate“ jako označení pro nové řidiče s oprávněním na zkušební dobu jednoho roku). Na konec května byla pak naplánována velká oslava úspěšného završení školení, na které všichni katalogizátoři dostali „opravdový řídičský průkaz na RDA“.

Foto vlevo:
Katalogizátoři Badra Karumarathna
a John Lovering
Foto vpravo:
Projektový tým – Jenny Stephens (vlevo),
Rebecca Gibbs a medvídek FRBear

Finské knihovny patří k nejnávštěvovanějším kulturním institucím. Paradoxní je, že v zemi, která tak miluje čtení a své knihovny velmi hojně využívá, patří školní knihovny ke skromně vybaveným. Velmi málo finských škol má dobrou knihovnu. Některé školy mají tu výhodu, že sídlí ve stejné budově jako veřejná knihovna a žáci ji mohou využívat. Většina školních knihoven má nevyhovující prostory a jejich fondy jsou zastaralé, vybavení IT je skromné, učitelé školních knihoven zpřístupňují žákům pouze o vybraných přestávkách. Školní knihovny nemají stanoven žádný rozpočet a musejí se spoléhat na finanční prostředky, které škole zbudou. Studentská unie se snaží prosadit, aby byl dostatečný rozpočet na kvalitní akvizici dokumentů, aby byly školní knihovny příjemné a vybavené moderním nábytkem a aby zde působili informační specialisté. Například v Dánsku školský zákon zajišťuje existenci školních knihoven ve všech školách, ale ve Finsku to pouze doporučuje. Bohužel výsledky studií PISA nepotvrdily žádné vztahy mezi existencí dobrých školních knihoven a výsledky učení.

(*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 46, No. 1/2013, s. 22–24)

Projekt Archiv der Stimmen Státní a univerzitní knihovny v Drážďanech digitalizuje historické hudební nahrávky na šelaku z let 1896–1960. Digitální nahrávky jsou volně přístupné on-line a nabídka je určena pro vědecké pracovníky, vzdělávání a pro milovníky hudby obecně. Projekt na digitalizaci šelakových hudebních záznamů potrvá 24 měsíců a započal v září roku 2012. Celkem bude digitalizováno 8500 šelakových záznamů se 17 000 nahrávkami. S výsledky projektu se mohou uživatelé seznámit na webových stránkách drážďanské knihovny (<http://mediathek.slub-dresden.de>). Charakteristickým rysem sbírky je vysoký podíl akustických záznamů, které vznikly do roku 1925 bez použití mikrofonu. Známé skladby jsou často interpretovány světoznámými hudebními hvězdami a projekt má významný přínos pro zachování audio-vizuálního dědictví. Důležitou součástí sbírky je kolekce malíře a grafika Paula Wilhelma, která čítá 4000 šelakových desek a je zaměřena na zpěváky konce 19. a pol. 20. století.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen*, Jg. 6, Nr. 1/ März 2013, s. 16–18)

Rekvalifikaci pracovníků nigerijských knihoven pro digitalizaci dokumentů se věnuje Sdružení knihoven v Nigérii. Workshopy proběhly v letech 2007 až 2012 a byly zaměřeny na zlepšení práce s informačními a komunikačními technologiemi, které hrají zásadní roli v digitálním pracovním prostředí knihoven. Aktuální semináře nigerijského Sdružení knihoven se zaměřují na změnu v nabídce služeb knihoven, kdy knihovníci získávají nové dovednosti v souvislosti s masovou digitalizací dokumentů a jejich zpřístupňováním veřejnosti. Pracovníci knihoven se musejí vzdělávat, aby uspěli v digitální éře s nabídkou služeb. Nigerijské Sdružení knihoven má aktuálně 5000 členů a většina se rekvalifikačních kurzů účastní. Nejvíce zájemců je ze specializovaných a vysokých školních knihoven a rekvalifikaci hradí stát. Velkým problémem země je nerovnoměrný přístup uživatelů k internetu a dalším informačním zdrojům, který se snaží vláda postupně zlepšit.

(*IFLA Journal* – Volume 39, Number 1, March 2013, s. 30–37)

Databáze orientálních rukopisů Státní knihovny v Berlíně je on-line (<http://orient-digital.staatsbibliothek-berlin.de>). Knihovna dlouhá léta orientální rukopisy ve svých katalozích vyhledává, rukopisy byly rozděleny podle jazykových skupin a katalogizovány byly již v 19. století. Ale teprve v roce 1957 vznikl dlouhodobý systematický projekt německé Akademie věd v Göttingenu na zpracování těchto dokumentů. Digitální databáze orientálních rukopisů byla uživatelům zpřístupněna až v letošním roce. Technickou podporu zajišťovala univerzita v Lipsku a od roku 2009 do databáze přibylo 460 nových rukopisů. Lipská univerzita měla velké zkušenosti s digitalizací islámských rukopisů, které byly digitalizovány v letech 2005–2007 (www.islamicmanuscripts.net). Uživatelé si mohou v této digitální knihovně prohlédnout například nejstarší islámské korány, jedinečné korejské rukopisy nebo hebrejské rukopisy z 15. století ze staré synagogy v Erfurtu. Velmi významné jsou stovky arabských rukopisů z Jemenu, dále jsou zde digitalizované indické, turecké, perské či kurdské dokumenty.

(*Bibliotheks Magazin* – No. 1/2013, s. 43–48)

Úplný přehled novinek najdete na adrese
http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

HULL, Barbara. Understanding librarians : communication is the issue / ... with contributions from Marion Churkovich, Christine Oughtred and Denise Turner. [Srozumitelní knihovníci. Komunikace je problém.] Oxford: Chandos, 2011. xvii, 182 s. : tabulky. Chandos information professional series.

ISBN 978-1-84334-615-9 Kř 39.425

Manu propria-- : sborník příspěvků k životnímu jubileu PhDr. Aleny Richterové, CSc. / k vydání připravily Zuzana Adamaitis a Tereza Paličková. Praha: Národní knihovna České republiky, 2012. 285 s. : il., mapy, faksim.

ISBN 978-80-7050-614-1 Krb 39.443

STRICKER, Ulla de and Jill HURST-WAHL. The information and knowledge professional's career handbook : define and create your success. [Příručka informační a znalostní profesní kariéry. Definovat a vytvářet svůj úspěch.] Oxford: Chandos, 2011. ix, 283 s. Chandos information professional series.

ISBN 978-1-84334-608-1 Kř 39.249

SZMIGIELSKA, Teresa. Standardy oceny bibliotek akademických. [Normy pro hodnocení vysokoškolských knihoven.] Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2011. 163 s. : il., grafy, tabulky. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 127.

ISBN 978-83-61464-49-5 Kq 39.187

ŠEDÁ, Marie. Roční zpráva hodnocení výkonů regionálních funkcí v Moravskoslezském kraji za rok 2011. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012. 291. : barev. il., grafy, tabulky.

Kqh 9.462/B

Technical report ISO/TR 11219 – Information and documentation – Qualitative conditions and basic statistics for library buildings – space, fiction and design. [Technická zpráva ISO/TR 11219. Informace a dokumentace. Kvalitativní podmínky a základní statistiky pro budovy knihoven – prostor, funkce a design.] Geneva: International organization for standardization, 2012. vii, 130 s. : il., tabulky.

Kk 39.448

UMLAUF, Konrad und Stefan GRADMANN. Handbuch Bibliotheken : Geschichte, Aufgaben, Perspektiven. [Příručka knihoven : dějiny, úkoly, perspektivy.] Stuttgart: J. B. Metzler, 2012. ix, 422 s. : il., tabulky.

ISBN 978-3-476-02376-6 K 39.731

Organizace knihovních fondů

DE KEYSER, Pierre. Indexing : from thesauri to the semantic web. [Indexování : od tezaurů k sémantickému webu.] Oxford: Chandos, 2012. xxi, 249 s. : il. Chandos information professional series.

ISBN 978-1-84334-292-2 Of 37.945

POLANKA, Sue, ed. The no shelf required guide to e-book purchasing. [Průvodce nákupem elektronických knih.] Chicago: American Library Association, 2012. 59 s.

ISBN 978-0-8389-5836-0 Oab 39.402

SUBER, Peter. Open access. [Otevřený přístup.] Cambridge: MIT Press, 2012. xii, 242 s. MIT Press essentials knowledge series.

ISBN 978-0-262-51763-8 Oaagb 39.452

Sítě knihoven

Místní knihovna. Libina: Obecní úřad, 2012. 28 l., barev. il., tabulky

Teg 9.495/B

The National library for children and young adults : annual report 2010/2011. [Národní knihovna pro děti a mládež. Výroční zpráva 2010/2011.] Soul: National library for children and young adults, 2011. 168 s. : barev. il., tabulky.

Teh 9.250/B

PRCHALOVÁ, Lea. Výroční zpráva 2011. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2012. 33 l. : barev. il., grafy, tabulky.

ISBN 978-80-7054-127-2 Ta 9.491/B

TOMANCOVÁ, Jana. Knihovny Zlínského kraje : činnost a výsledky veřejných knihoven 2011. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, 2012. 43 s. : barev. il., grafy, tabulky.

ISBN 978-80-86886-42-8 Kfda 9.464/B

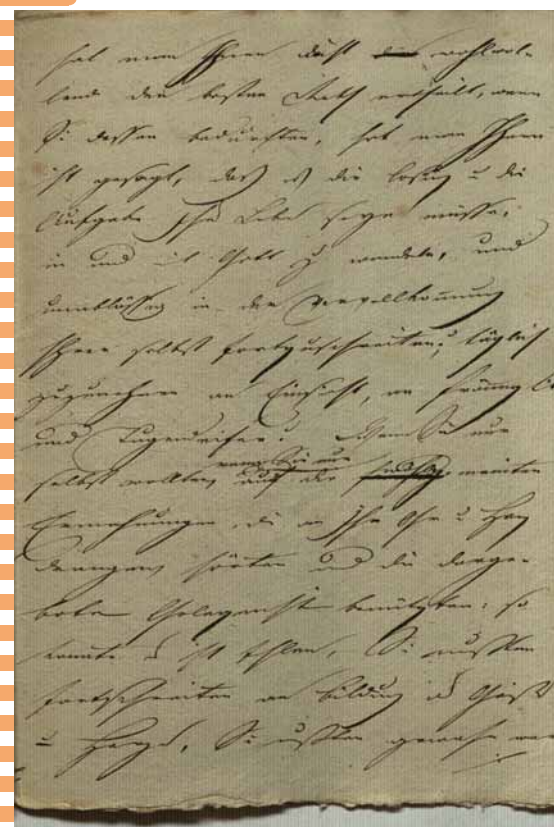
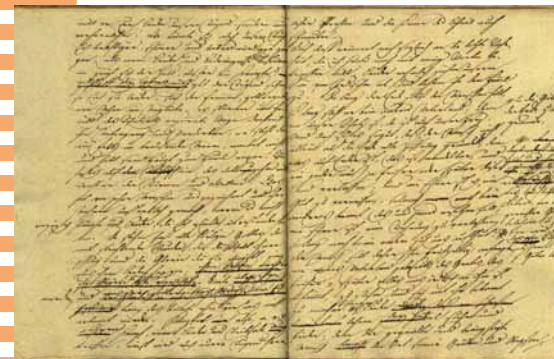
Služby knihoven

ROBERTS, Ann and Richard J. SMITH. Crash course in library services to people with disabilities. [Rychlokurz knihovnických služeb lidem se zdravotním postižením.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2010. xiv, 158 s. Crash course.

ISBN 978-1-59158-767-5 Sbd 39.424

Služby veřejných knihoven : směrnice IFLA / k vydání připravily Christie Koontz a Barbara Gubbin ; z angl. orig. přeložili Anna Malá a Miroslav Resler. 2. zcela přeprac. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2012. 203 s.

ISBN 978-80-7050-612-7 Te 39.450

Z rukopisných kázání Antona Krombholze (s. 221)

**„... a všichni žili šťastně
až do smrti...“**

**Čtème dětem 20 minut denně.
Každý den!**

www.celeceskoctedetem.cz